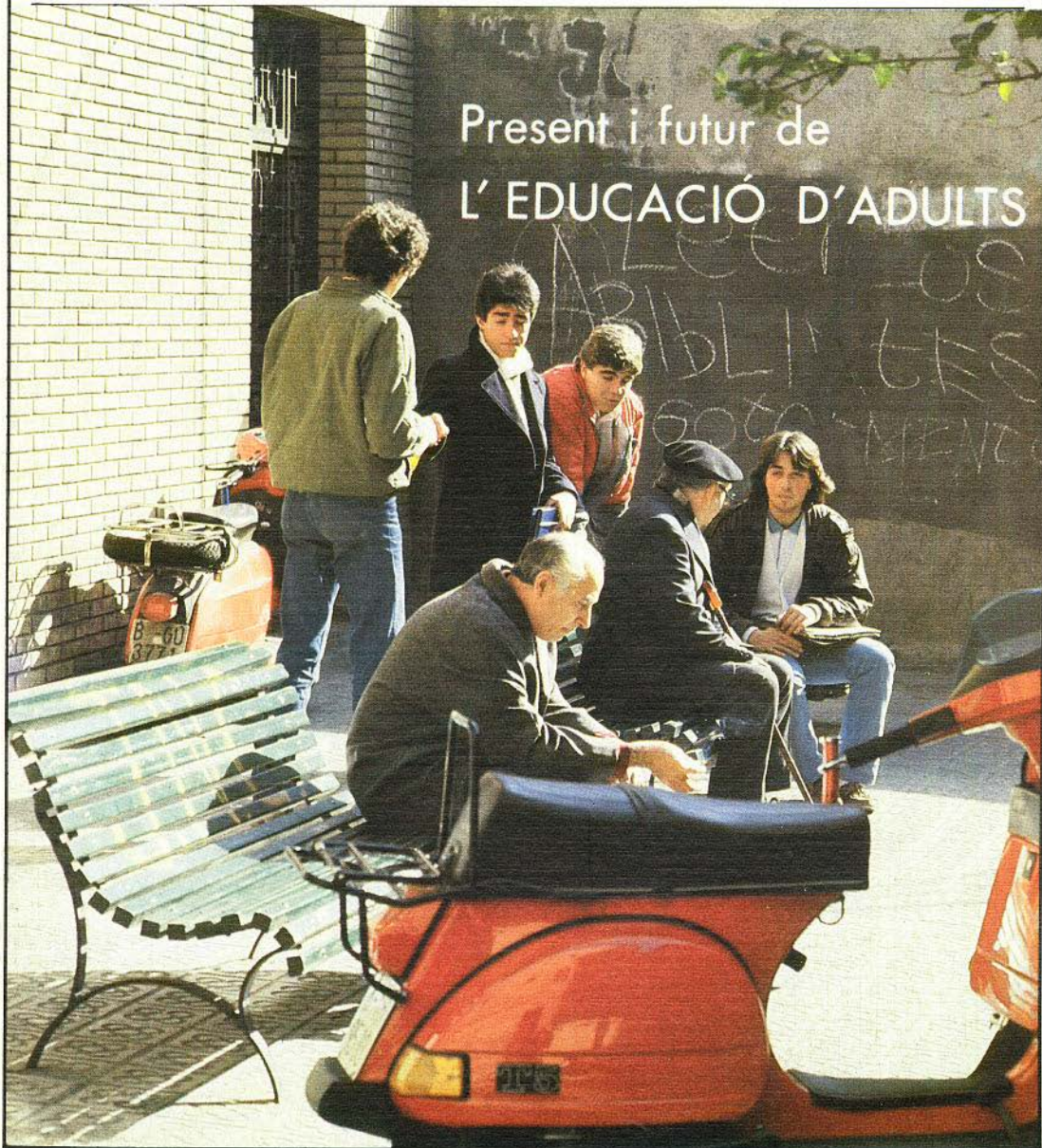

PERSPECTIVA ESCOLAR 122

Publicació de «Rosa Sensat»

Febrer 1988

Present i futur de
L'EDUCACIÓ D'ADULTS

ÍNDEX

Posar pals a les rodes 1

PRESENT I FUTUR DE L'EDUCACIÓ D'ADULTS

1. *L'educació d'adults a Catalunya: des de finals del franquisme fins avui*, per Ramon Flecha, Ferran López i Raquel Saco 2
2. *Del Llibre Blanc al Projecte de Reforma de l'Ensenyament*, per Alfons Formariz i Poza 5
3. *Esborrany d'un projecte de futur des de l'experiència de les escoles d'adults de la Generalitat*, per A.E.P.A. 9
4. *Cal parar atenció a noves iniciatives de formació permanent i desenvolupament comunitari*, per Joan Soler Amigó 14
5. *Els professionals de la formació d'adults*, per TRAMA i A. Ferri-J. Fernández, Jordi Comabella, Jordi Mena 18
6. *Aprenen a llegir i moltes coses més*, per Ernest Baquer 23
7. *Experiències i trets d'identitat d'una escola d'adults del Penedès*, per Rosa M. Prat 26
8. *La tasca formativa, qui la fa? com la fa?, per què?*, pel Grup de Monitors del Curs de Formació Bàsica d'Adults 30
9. *Adreces d'entitats que es dediquen a l'educació d'adults* 33

ESCOLA

Experiències escolars

Descobrim un poble, pels Mestres de Cicle Superior de l'E.P. Puigberenguer de Manresa 35

Diversos

Formació ètica a l'escola, per Alicia Puértolas i Espallargas i Júlia Costa i Coderch 38
La lectura del medi, per Manuel Civera i Gómez 41

NOTÍCIES DE L'ASSOCIACIÓ

Els grups de treball 46

ACTUALITAT

A en Joaquim Franch, per Pere Darder 49

Informacions i comentaris

La Reforma del Sistema Educatiu, per Montserrat Casas i Vilalta 55

Bibliografia

Novetats, Biblioteca Rosa Sensat 59

Per als nois i noies

Miquel Desclot, un poeta a l'escola, per Jaume Cela 61

Bibliografia infantil

61

Pel broc petit

Cigrons cuits a les sabates, per Mireia Puig 64

Fotografia coberta: Gabriel Serra

Perspectiva Escolar

Edició i Administració: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat» - Còrsega, 271

Tel. 237 07 01 - 08008 Barcelona

Consell de Redacció: Anna Agenjo, Rosa Carrió, Mercè Comas,

Biel Dalmau, Mercè Fluvià, Montserrat Galícia, Marta Mata, Pia Vilarrubias.

Director: Jordi Tomàs

Secretària de Redacció: Lidia Sánchez

Maqueta i Coberta: Núria Hortal

Fotògraf: Josep Gri

Fotocomposició: Presart, S. A.

Impressió: Sirven Gràfic

Distribució a llibreries: Arc de Berà - Lluç, 10-14, 08005 Barcelona

Subscripcions: a.a.p.s.a. «Rosa Sensat»

Dipòsit legal: B. 2.090-1975 — ISSN: 0210-2331

Subscripció anual: 3.540 ptes. —P.V.P. 410 ptes.

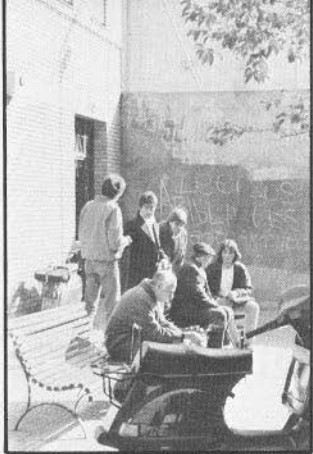
POSAR PALS A LES RODES

Altres vegades des d'aquesta pàgina hem tractat les dificultats que el mestre troba avui per assolir, mantenir i portar a terme els valors positius que té l'educació en ella mateixa. Però darrerament sembla que aquestes dificultats creixen i ens posen pals a les rodes, possiblement no de forma voluntària però, si més no, irreflexiva.

Entre d'altres aspectes que podríem analitzar sobre la influència de la televisió en els nens, en els últims temps estem assistint a un increment d'espais dedicats a jocs d'atzar, rifes, concursos o altres maneres de guanyar diners de forma fàcil i amb poc esforç. Si ens entretenim una mica a mirar la televisió durant una setmana podem restar bastant sorpresos de les diferents formes de presentació d'espais que tenen com a denominador comú el premi, sobretot en diners o cotxe.

Però la realitat de cada dia és una altra. Les coses no s'aconsegueixen amb tanta facilitat; a l'escola com a la feina cal esforçar-se dia a dia per estructurar uns coneixements, per formar una personalitat. ¿No és més educador il·lusionar-se pels resultats obtinguts en l'esforç personal realitzat dia a dia que la il·lusió un xic falsa que ràpidament desapareix? ¿Algú s'ha aturat a pensar on pot arribar aquest bombardeig diari d'incentius per a fer-se ric amb poc esforç?

Suposem que els que estan estimulant el joc des de tots els mitjans de comunicació són conscients de la responsabilitat social que això implica com a transmissors d'uns determinats valors i com a modificadors d'uns determinats hàbits. Si no és així, seria bo que hi reflexionessin. Si l'escola ha de formar homes i dones ha de ser amb l'ajut de la societat i no al marge d'ella, sobretot en una època en què el nen en rep tants estímuls.

L'EDUCACIÓ D'ADULTS A CATALUNYA: DES DE FINALS DEL FRANQUISME FINS AVUI

Ramon Flecha, Ferran López, Raquel Saco

Els últims anys del franquisme

L'època franquista, pel que fa a l'educació d'adults, s'havia caracteritzat per la promoció de campanyes d'alfabetització. L'emergència social derivada de les elevades xifres de persones que no sabien llegir ni escriure forçava el manteniment d'aquesta política que, a nivell legislatiu, apareix reflectida en el decret del 10 de març de 1950. És arran d'aquest decret que es crea «La Junta Nacional contra el analfabetismo» amb l'objectiu de «acometer primordialment una campanya para combatir el analfabetismo, vieja enfermedad que a todo trance se propone eliminar».

La concepció de l'analfabetisme com una malaltia que calia tractar amb fortes dosis de «pocions» era característica d'aquell període. No era però aquesta l'única opinió subjacent a la política franquista, sinó que en podríem esmentar unes altres:

1. L'educació d'adults és un deure i no pas un dret dels interessats i les classes d'adults eren una concessió de bondat que els governants feien.

2. L'objectiu principal no és l'aprenentatge en un sentit ampli, sinó la conscienciació en la ideologia franquista.

3. Dependència de l'ensenyament dels nens.

Les classes eren impartides per mestres d'ensenyament primari i, fins i tot, s'ocupaven les mateixes aules que utilitzaven els nens.

4. Subordinació de la dona. Una de les funcions dels equips de les missions educatives era «provocar en el elemento femenino un ansia de superación de sus deberes hogareños».

5. Materials ideologitzants. El llibre que més s'utilitzava en el nivell de Certificat era la «Guía Nueva», que comptava amb un primer tema de ciències naturals titulat: «El hombre compuesto de cuerpo y alma». En el nivell de Graduat Escolar els llibres més utilitzats van ser els de CEAC. En l'edició del 1978 (any del referèndum constitucional) el llibre de Ciències Socials deia: «a la Generación del 98 no les gusta la España de su época, por lo que la autocrítica les lleva a exagerar su decadencia y a admirar todo lo extranjero», «... ante el caos existente se produce en 1923 un golpe de Estado... la Dictadura fue bien acogida por el pueblo», «La anarquía más absoluta reina a mediados de 1936. El General Franco se levanta en armas... inició una obra de reconstrucción».

A l'any 1973 la campanya d'alfabetització es considerada finalitzada i es redueix dràsticament el professorat intentant pal·liar la tangible deficiència donant hores extres als mestres d'EGB.

**La renovació a l'educació d'adults.
La coordinadora d'escoles d'adults de
Barcelona. El SEPT. l'AEPA**

La manca de professorat i el model d'educació tradicional mantingut per una gran part de l'escàs professorat existent fan que es vagi gestant una dinàmica reivindicativa i alternativa al model estatal vigent. Aquesta mobilitat de col·lectius queda acollida dins del marc dels àmbits més actius en la reivindicació socio-cultural: Associacions de veïns, centres parroquials, escoles públiques en lluita (del període 1977-79), Ajuntaments, etc.

Durant el període comprès entre 1973-76 comença a aplegar-se periòdicament un col·lectiu d'educadors d'adults que treballa a quatre zones diferents: el Camp de la Bota (que donarà lloc a la creació d'un altre centre a la Mina), la Barceloneta, Santa Rosa (Santa Coloma de Gramenet) i Can Serra de l'Hospitalet. El que més tard passaria a ser president del SEPT, Servei per l'Educació Permanent dels Treballadors, ens recorda el fet en un document redactat el 1977 (document que per altra banda gaudeix de gran valor històric per al moviment d'e-

ducació d'adults de Catalunya): «En la mañana del segundo sábado del mes de abril de 1976 se reunían en Rosa Sensat educadores, educandos y gestores de estas cinco escuelas y de otras que se habían ido incorporando paulatinamente a las reuniones, Can Puigjaner (Sabadell), San Roque (Badalona), Carmelo y Buen Pastor (Barcelona) y Can Vidalet (Esplugas), además de personas de otros barrios interesados. Allí se acordó hacer reuniones periódicas del colectivo y consolidar una Coordinadora de Escuelas de Adultos» (Acebillo, 1977, p. 6).

Un altre fet important d'aquell mateix any 77 es produïa en el marc de l'Escola d'Estiu, on s'optà per una escola pública d'adults i es renuncià a les subvencions de les entitats col·laboradores demanant a la delegada del MEC mestres per a adults especialitzats i finançats per l'Estat. Es sol·licitava concretament la concessió de les 71 places que corresponien a la província de Barcelona segons la resolució del 6 d'octubre de 1973 i de les quals només se n'havien ocupat 36. García de Haro (1978, p. 67) feia el balanç d'aquests moviments dient que: «La Coordinadora d'Escoles d'Adults de Catalunya... ha contribuido a deshacer la falacia de

4 que no quedavan analfabetos y de que el cuerpo de enseñantes de adultos era un cuerpo a extinguir».

El 1978, per tal de poder assumir una sèrie de funcions que no es podien desenvolupar des del marc de la Coordinadora, es legalitza el SEPT (Servei d'Educació Permanent dels Treballadors) amb els objectius de la investigació, creació de materials, cursos d'especialització, etc... En fer referència a la creació del SEPT, García de Haro, com a president del Servei, deia: «Volviendo a la experiencia de la Coordinadora y a sus esfuerzos, resulta obligado hablar del SEPT, gabinete técnico que simbólicamente ha recibido su primera financiación del esfuerzo mancomunado de las distintas escuelas de la coordinadora para darse a conocer en la opinión pública: sus 150.000 pesetas iniciales provienen del festival que, en el Palacio de Deportes, logró congrega a 10.000 asistentes en favor de la escuela pública» (García de Haro, 1978, p. 66).

A partir del curs 1979-80 el moviment d'educació d'adults entra en una greu crisi provocada, en part, per la paralització en el nomenament de més mestres.

El curs 1982-83 gaudeix de noves perspectives que pretenen deixar de banda aquell desencant. La situació política del moment oferia un camí més planer desencadenat per les eleccions generals i l'arribada dels socialistes al poder. El plantejament d'un canvi global hauria d'incloure l'educació d'adults.

A Catalunya, el 30 de setembre de 1982, la Generalitat crea el Servei de Formació Permanent d'Adults i, pel que fa al moviment de base, es produiran també fets remarcables. Un sector dels components del SEPT (entre ells el seu president) i de la Coordinadora decideixen crear una associació i una cooperativa; és així com, el 1982 neixen l'AEPa (Associació d'Educació Permanent d'Adults) i el ROURE (editorial que centra la seva activitat en la producció de material didàctic de l'àmbit de l'E.A.). Ambdues entitats reben suport econòmic de les fundacions ESICO i Serveis de Cultura Popular.

Els traspassos de competències

El gener de 1981 es van iniciar les transferències d'Ensenyament de la Generalitat i, ar-

ran de l'ordre del 2 de juny de 1981, es creà la Secció d'Educació Permanent d'Adults dependent del Servei d'Inspecció de la Direcció General d'Ensenyament Primari de la Generalitat.

La importància que cada vegada més va adquirint aquest sector fa que en un decret del 30 de setembre de 1982 es creï el Servei d'Educació Permanent d'Adults, on quedava integrada la secció anterior. Cal puntualitzar al respecte que, malgrat que hi ha molts temes que l'esmentat decret deixa de banda, és positiu per l'ampli marc d'acció que deixa; permetia, per exemple, el desenvolupament de les activitats que es duen a terme fora dels ensenyaments reglats.

Podem resumir alguns dels temes que inclou el decret que ens ocupa esmentant:

1. La concepció de la formació permanent com el conjunt d'activitats de tot tipus dins del marc educatiu, cultural, social, econòmic, etc.

2. A més de la seva adscripció a Ensenyament Primari, es parla de la seva dependència funcional de les Direccions Generals de Batxillerat, Ensenyament Professionals i Ensenyament Universitari.

3. Es parla també de portar a terme projectes experimentals de formació d'adults lligats a diversos nivells: formació bàsica, grau mitjà, ensenyament professional i de nivell universitari.

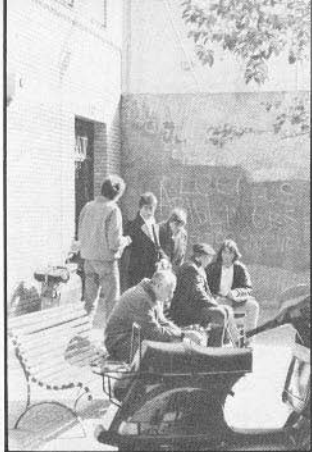
Pel que fa a la situació actual, i en relació a la postura de l'Administració, cal puntualitzar que ens trobem en un moment de canvi. La nova reestructuració del Departament d'Ensenyament fa que desaparegui el Servei de Formació Permanent d'Adults, amb la perspectiva de crear un Programa d'Educació Permanent d'Adults que doni suport a les noves demandes de formació necessàries socialment.

BIBLIOGRAFIA

ACEBILLO MARIN, P., *La Coordinadora de Escuelas de Adultos de Barcelona*, Document Inèdit, Barcelona 1977.

GARCIA DE HARO, F., *Educació de base, de la transició al canvi. 1973-1983*, SEPT, Barcelona 1983.

GARCIA DE HARO, F., *Una experiència de pedagogia liberadora*, «Cuadernos de Pedagogía», núm. 40 (abril 1978).

DEL LLIBRE BLANC AL PROJECTE DE REFORMA DE L'ENSENYAMENT

5

Alfons Formariz i Poza

No fa gaire, en unes jornades sobre Metodologia de l'Educació d'Adults a Madrid, se'ns demanava que reflectíssim en un diagrama com veïem la situació actual d'aquest sector educatiu. Un company va dibuixar un gràfic bursàtil —la borsa estava en les primeres planes de tots els diaris en aquell moment— amb fortes pujades des de l'any 1984 i amb una clara davallada durant el 1987. Resumia bé l'estat d'ànim de la majoria dels participants.

Des de l'Administració Central —Ministeri d'Educació i Ciència— s'han viscut uns quatre anys marcats per un cert vol d'altura, que pretenia transformar les encarcerades estructures administratives de formació bàsica per a adults amb una sèrie de mesures diverses: creació de la Direcció General de Promoció Educativa, que en bona part treia el tema d'adults de la dependència administrativa d'EGB; debat sobre l'anomenat «Llibre verd» («Documento de trabajo para facilitar el diálogo preparatorio al Libro Blanco de la Educación de Adultos»), que despertava de la letargia el sector oficial de l'Educació d'Adults i que en calcular en més de dos milions els analfabets absoluts i en més d'onze els possibles analfabets funcionals a tot l'Estat donava un seriós toc d'atenció a les somortes consciències del Ministeri; l'aparició del Llibre Blanc a mitjan 1986, que confirmava l'esperança d'una pròxima Llei d'Educació d'Adults renovadora i oberta; l'augment explo-

siu de cursos ocupacionals de la mà d'un altre Ministeri, el de Treball via INEM, que assignava a l'Educació d'Adults deu vegades més recursos que el mateix MEC.

Durant l'any 1987 però, la desesperança ha anat prenent cos quan el vol d'altura del MEC s'ha tornat progressivament ras amb un greu perill d'aterrar allà on érem.

La Llei d'Adults sembla esfumar-se en la futura Reforma de l'Ensenyament (que, per cert, dedica a l'Educació d'Adults un dels capítols del Projecte més ambigu i pobre), els cursos ocupacionals han agreujat la desvertebració d'aquest sector educatiu, provocant una crítica manca de planificació i una feixuga ineptitud administrativa i els mateixos òrgans administratius del MEC semblen haver perdut el nord de la renovació.

A Catalunya, des dels traspassos del 1981, mentre hom mirava atentament les mesures que es prenen a Madrid, s'ha anat avançant a saltirons: es creà el Servei d'Educació d'Adults però es va mantenir dintre l'estructura administrativa d'EGB, de tal manera que quan aquesta ha desaparegut, ha desaparegut el Servei, deixant el Sector sense signes administratius d'identitat; s'han obert vies per a la creació administrativa de centres, tan lentes, però, que sovint semblen vies mortes; la infraestructura dels centres d'adults continua la millora lenta del malalt crònic; un conveni entre el Departament

6 d'Ensenyament i l'INEM de Barcelona posa dificultosament els fonaments del que hauria de ser un camí de col·laboració necessària. A Catalunya, tanmateix, estem en un moment en què, per circumstàncies històriques i conjuntures concretes que no analitzarem, és possible aprofundir i avançar en una educació integral per a adults. Aquests serien alguns elements que amb urgència caldria tenir en compte per reeixir:

Cal un debat de tota la societat catalana sobre els objectius de l'Educació d'Adults.

Quan diem tota la societat volem referir-nos especialment als elements organitzats: diferents administracions i institucions, moviments d'ensenyament, sindicats, partits, associacions i grups culturals, centres d'adults, etcètera. Aquest debat hauria de centrar els objectius de l'Educació d'Adults en dos aspectes fonamentals: integració personal de l'adult i desenvolupament local des del punt de vista comunitari. Educació d'Adults no és només alfabetitzar, ni és només compensar desigualtats educatives, no és omplir el temps d'unes persones que no te-

nen feina i en general continuaran no tenint-ne un cop acabat el cursat ocupacional, no és proposar ofertes per al consum cultural dels sectors que prèviament tenen cultura; no és només i fonamentalment això. És posar a l'abast unes eines formatives perquè l'adult deslloriat personalment vagi integrant les diverses fonts de coneixements i sensacions, arraconat per una societat en transformació intenti prendre una postura activa en tots els àmbits: ocupacionals, el del lleure, com a consumidor, com a ciutadà, etc. I això, no per esdevenir competidors dels altres —almenys com a finalitat educativa— sinó per animar i participar en programes col·lectius de desenvolupament local. L'Educació d'Adults ha d'intentar donar resposta, al seu nivell formatiu, a les necessitats detectades de persones i territoris, la qual cosa fa absolutament necessari un debat el més ampli possible, perquè tothom s'hi interessi, perquè molts canviïn els seus clíxés estàndards d'Educació d'Adults com a sinònim d'alfabetització només i una qüestió marginal.

L'Educació d'Adults ha d'estar dirigida preferentment als sectors socialment i educativament més desafavorits.

L'E.A. a Catalunya surt en bona part dels moviments populars i s'organitza com a moviment popular. En el seu origen era més educació popular que educació d'adults, amb la càrrega semàntica que el terme popular arrossegava. En el moment actual, si bé la qualificació biològica del terme adult s'ha anat imposant, l'aprofundiment d'una societat culturalment dual —una èlite culta i més o menys creadora, una majoria empobrida culturament, video-receptora i passiva— fa més urgent la definició de prioritats. L'estudi estadístic o l'observació de la vida social fa evident que aquest decantament pels sectors culturalment desafavorits no ateny minories marginals, sinó la major part de la societat adulta catalana amb un baix nivell d'instrucció i de comprensió crítica de la realitat social que l'envolta.

L'Educació d'Adults ha d'articular-se territorialment.

Si volem superar les falses separacions que s'han creat entre els diferents camps de l'educa-

ció d'adults —formació bàsica compensatòria de desigualtats, formació general que aporti els coneixements necessaris per a una comprensió crítica de la societat que evoluciona, formació ocupacional i reciclatge laboral i formació cultural—, cal estructurar l'educació d'adults en zones geogràfiques concretes on és possible constatar els elements formatius existents públics i privats, incentivar la coordinació de recursos i trobar respostes a les mancances detectades. L'articulació territorial podria aportar més fàcilment col·laboració entre administracions i institucions diferents, si conflueixen l'interès vertebrador de les iniciatives socials privades amb estructures públiques que fomentin i estimulin la coordinació amb recursos tècnics i econòmics. Una mena de consells territorials d'Educació d'Adults haurien de ser elements dinamitzadors del desenvolupament local.

S'han d'afavorir projectes concertats entre iniciatives socials i administracions públiques.

Les administracions públiques, per una banda, no podran abraçar mai tota la complexitat del teixit social i, per una altra, pateixen d'unes inèrcies quasi insuperables. En conseqüència, no solament haurien d'acceptar la presència de col·lectius «privats» sense ànim de lucre relacionats amb l'Educació d'Adults, sinó que haurien de potenciar la seva creació i donar suport a aquells projectes que responguessin als problemes detectats. L'Educació d'Adults, entesa en el sentit integral i territorial que hem anat apuntant, demana una adaptació constant a les noves necessitats i una diversificació en funció dels diferents marcs geogràfics. A aquesta diversitat canviant només es podrà donar resposta per dues vies complementàries: el reconeixement als centres d'adults dependents de les Administracions d'una veritable autonomia en funció de projectes degudament confrontats i la concertació entre la iniciativa social i les administracions públiques, en funció també de projectes-proposta, que alliberi la primera de l'actual pràctica de subvencions intermitents i imprevisibles. Només així es podrà construir un autèntic teixit social que superi la dicotomia entre individu i Administració i que eviti el desviament de grans quantitats de diners públics a iniciatives privades amb ànim de lucre, les quals han trobat en el sector formatiu d'adults una

font molt important de beneficis abundants. Ens referim a les acadèmies, centres col·laboradors de l'INEM, centres d'educació a distància, etcètera.

Calen uns recursos humans tècnicament preparats que integrin vitalment la recerca de nous projectes socials alternatius i el treball professional.

El camp de l'Educació d'Adults i de l'Animació socio-cultural, com hem descrit, parteix de les necessitats socials de les capes populars, per ajudar els interessats a trobar-hi resposta. Aquesta resposta políticament no és mai neutra, ni pot ser completa en una societat com l'actual. Sempre caldrà una transgressió de la realitat existent. Això fa que una aplicació excloent del concepte de professionalitat en la nostra relació educador-usuari acabi traint el mateix concepte de l'educació d'adults que, a més dels coneixements tècnics, demana als monitors una postura de recerca constant d'un nou projecte social, partint de la crítica dels aspectes negatius de la societat actual. Recerca que, sense excloure un cert distanciament psíquic del col·lectiu sobre el qual incideix l'acció educativa i el

8 seu entorn, ha de tendir a una harmonia entre projecte socio-vital alternatiu, treball professional i producte del treball (el fet educatiu). La professionalitat en el nostre camp, *com a element excloent definitori*, i com a bandera, amaga en el fons un projecte socio-vital regressiu: el del neo-liberalisme de tall Reaganià. És en aquest sentit que es pot afirmar que una preparació tècnico-pedagògica, al nivell que sigui, mai farà ni educadors d'adults, ni animadors socio-culturals. Al màxim que arribarà és a donar les destreses en l'ofici, però ser educador en un col·lectiu adult popular i animar-lo a trobar solucions als seus problemes no es fa des del marge del riu sinó sentint-se immersit en la mateixa barca que hom malda per copilotar remuntant el corrent.

Tanmateix, els coneixements tècnics i unes condicions laborals dignes són imprescindibles. No es pot admetre que el camí vàlid per adquirir-los sigui una formació genèrica poc o gens adaptada i el «ja-t'espavilaràs», quan arribes a la pràctica de l'educació d'adults. Cal una formació inicial suficient i adaptada, un reciclatge continuat, partint de l'anàlisi sistemàtica de la pràctica i integrada en les condicions laborals, un suport a l'autoaprenentatge en grup de treball, un estímul a la innovació i a l'experimentació programada. Calen unes condicions laborals que permetin la continuïtat en els projectes i unes retribucions econòmiques suficients. Mentre els contractes de molts monitors i animadors siguin de sis o nou mesos, tindran el temps just per mirar als diaris els fulls d'ofertes de treball i, a tot estirar, situar-se en la zona que han d'animar abans d'acabar el contracte.

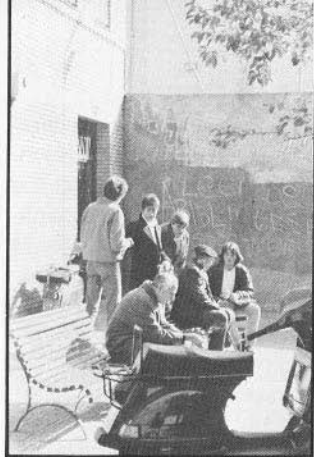
A Catalunya hi ha hagut els últims anys uns

recursos humans que relligaven no sense dificultats i deficiències treball educatiu i projecte social. L'educació i l'animació d'adults al seu nivell han col·laborat en la conquesta de les llibertats polítiques formals. Avui demana reprendre des d'altres plataformes i postures els camins de llibertat i progrés *per a tots*, fites que sempre són una mica més enllà de la realitat present. Però creiem que és precisament la manca de projectes socials alternatius el que fa emergir ara com a element separat i excloent el caràcter professional de l'educador d'adults, fent un tall radical entre treball i vida personal i organitzant aquesta última al voltant exclusivament dels «hobbis» com a nous eixos integradors. D'aquest plantejament —no únicament d'ell, evidentment— se'n deriven conseqüències previsible per a l'educació d'adults: arraconament dels nivells culturals baixos en favor dels alts, més gratificants a curt termini, en general; tendència a valorar els coneixements per sobre de les actituds; progressiva separació entre institució i entorn social, i despreocupació per l'actuació sobre aquest entorn; negació a debatre «qüestions ideològiques», centrant l'esforç sobre les metodològiques.

Per sort, l'educació d'adults que hem descrit té algunes barreres immunològiques per no deixar-se arrossegar fàcilment. Potser una de les més importants sigui el seu caràcter «popular», que provoca constants interrogants, desafiaments i resistències als «professionals». I també la pròpia inèrcia del dinamisme anterior que, provocant moltes actituds contradictòries, fa que l'últim paraula del capítol recursos humans encara no s'hagi dit. Dependrà en gran part d'aquesta paraula l'esdevenidor de l'educació d'adults.

ESBORRANY D'UN PROJECTE DE FUTUR DES DE L'EXPERIÈNCIA DE LES ESCOLES D'ADULTS DE LA GENERALITAT

A.E.P.A.*

El present de la formació bàsica

Catalunya no té un dels *índexs de formació bàsica* més baixos de l'Estat, però a causa de factors històrics prou coneguts, entre els quals cal remarcar els moviments migratoris de la llarga postguerra, tampoc no té un dels més alts. Està en una zona intermèdia que, per la quantitat de població, ens dóna xifres absolutes realment preocupants, que situen Barcelona, amb 329.533 analfabets, el 9,6% de la població de 15 i més anys, en el primer lloc d'analfabetisme pur entre les províncies de l'Estat espanyol.

Recordem algunes dades més: 430.241 analfabets en qualsevol llengua a Catalunya, dels quals segons el Padró del 1981 explotat pel CIDC, el 22,2% no arriba als 44 anys. Passen de 3 milions les persones més grans de 15 anys que no posseeixen el Graduat Escolar, —al cap i a la fi el títol que certifica el nivell de formació bàsica dins el Sistema Educatiu actual—, i entre els joves de 15 a 24 anys, un 36,1% es trobava en aquesta situació l'any 1981.

Quan parlem de formació bàsica d'adults a

Catalunya cal fer esment d'immediat a la situació de *la llengua i la cultura catalanes i l'analfabetisme en català*, que si bé es cert que ha començat a evolucionar positivament en aquesta última dècada no és menys cert que ens resta encara un camí llarg i ple de dificultats.

Si els índexs d'atur són elevats a Catalunya —el 20,22% de la població activa, 497.693 persones registrades el mes de març a les oficines de l'INEM—, problema pel qual tots els responsables mostren sovint la seva preocupació, la seva incidència entre les persones que tenen un nivell cultural baix és tan gran que n'arraconen moltes definitivament als límits dels sectors productius i als treballs marginals. (A la província de Barcelona més de la meitat dels aturats no tenen títol bàsic o professional.)

La vida cultural ha estat tradicionalment rica a la nostra societat, tanmateix la distància entre el món de la cultura establerta i els sectors culturalment deficients, lluny d'escurçar-se, s'allarga. Qualsevol indicador en aquest sentit és prou eloqüent: lectura de llibres i diaris, assistència al teatre o a actes culturals, assistència a conferències, etcètera.

És veritat que totes les estadístiques permeten lectures diferents, però en analitzar-les des de qualsevol òptica —no som partidaris de postures d'entrada catastrofistes— creiem que es fa palesa la necessitat profunda d'aixecar el nivell

* A.E.P.A. (Associació d'Educació Permanent d'Adults) és un col·lectiu sorgit el 1983 que té com finalitat la promoció de l'Educació d'Adults i l'Animació socio-cultural en tots els seus aspectes, la defensa dels interessos comuns d'aquest àmbit educatiu i el suport dels educadors, monitors i col·laboradors als serveis i pedagògics adients.

cultural de tota la societat catalana, de transformar aquesta realitat breument analitzada, si volem encarar el futur amb perspectives d'èxit. Per aconseguir tanmateix aquest objectiu, les actuacions imprescindibles mostren tal envergadura que *cal la participació ciutadana* i de tot el teixit social, força desvertebrat, per a donar suport actiu a totes les veus que novament encoratgen la iniciativa social com a coixí cívic necessari per bastir l'esdevenidor amb possibilitats de reeixir.

Característiques de la formació bàsica per als adults

La formació bàsica, en conseqüència, tal com l'entenen els organismes europeus, no és fonamentalment una mera repetició de l'EGB, una segona oportunitat d'instrucció per a aquells que no la van tenir en el seu moment. Encara que aquest aspecte compensatori no s'hagi de menysprear, sí que s'ha d'interpretar sempre des d'una perspectiva adulta: l'adult no retorna a la infantesa per aprendre, sinó que ha d'incorporar als seus coneixements d'adult allò que no va estudiar en el seu moment. L'educació d'adults, per tant, és desvirtua, si resta cloïda en el seu marc administratiu infantil i acadèmic d'EGB. I ja que aquesta majoria de persones adultes de què parlen les estadístiques estan a diferent nivell d'instrucció, caldrà donar resposta a totes les seves necessitats, des de l'alfabetització fins a la Universitat, amb metodologia específica i responen a les diferents motivacions, que sovint no es veuen representades a cap dels currículums regulats per la llei. Plan-tejar-se, doncs, l'educació d'adults vol dir al nostre entendre crear un marc administratiu específic en el qual es pugui considerar la formació bàsica com a instrument que:

- Faciliti la integració social i l'equilibri individual de la persona.
- Desenvolupi elements formatius bàsics en l'àmbit ocupacional per tal de fomentar actituds flexibles en relació als futurs canvis de feina i als canvis tecnològics.
- Aporti les eines imprescindibles per poder participar a la vida social.
- Possibiliti l'accés a currículums escolars de nivell superior.

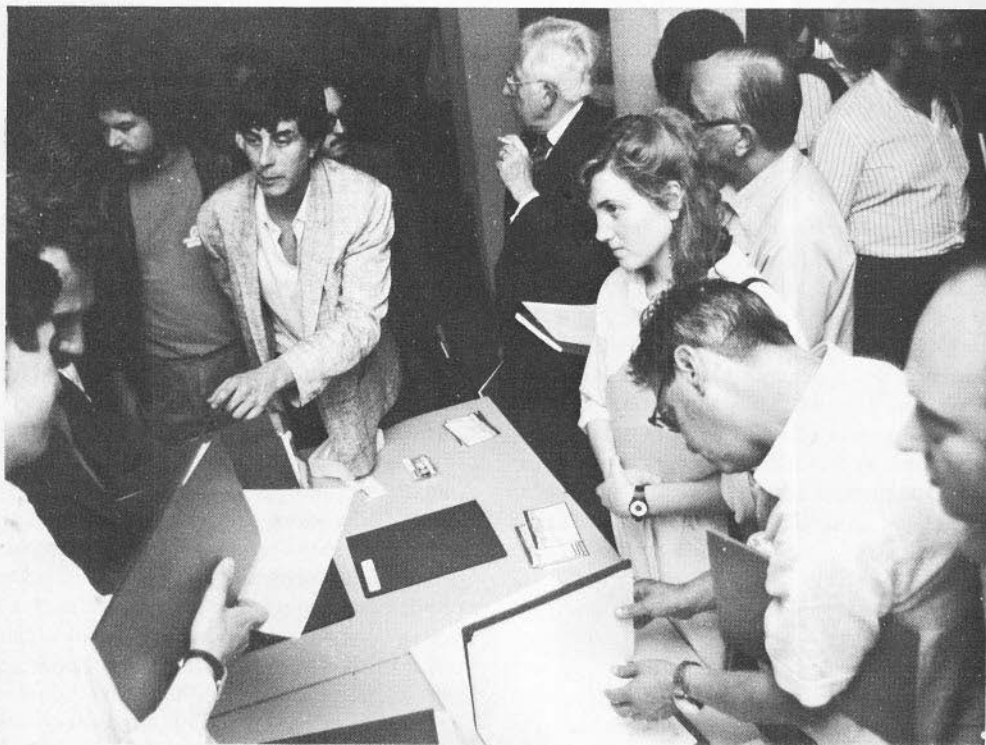
Evidentment, aquesta perspectiva d'educació d'adults avalada, com ja hem dit, pels programes i les conferències internacionals, demanen òrgans administratius nous, interdepartamentals i interinstitucionals, perquè afecten competències de diferents conselleries i administracions, dibuixen un model o models d'educació d'adults en què *la coordinació i la suma de recursos* s'imposa a primer cop d'ull, deixant en segon terme el necessari esforç pressupostari; dit d'una altra manera: la millora de l'Educació d'Adults no depèn al nostre entendre només ni exclusivament d'un augment en els recursos econòmics, sinó també d'una conjunció i interrelació dels esforços de tota la societat.

Tota coordinació, tanmateix, pressuposa una voluntat política entre les instàncies administratives implicades, però demana també unes relacions estretes amb i entre els agents socials formatius que existeixen en una unitat territorial concreta. D'aquí ve que preferim parlar de models d'E.A. en plural, atesa la diversitat i heterogeneïtat existent en cada lloc específic on s'ha de dur a terme, finalment, l'acció formativa.

La Generalitat, que ha maldat des de l'any 1981 per ordenar administrativament el sector de les Escoles d'Adults, ha de fer ara, creiem, conjuntament amb les Administracions locals i les Delegacions de l'Administració Central implicades (com l'INEM), un salt qualitatiu en la línia anunciada: iniciar un projecte que ens duguï a una E.A. pensada metodològicament per a l'adult, menys acadèmica, més desescolaritzada, integrant l'experiència personal de l'adult, globalitzant les àrees de coneixement, extraient de la participació activa en la vida ciutadana elements bàsics d'aprenentatge, lligada als processos de reciclatge i reconversió professional, aprofitant tots els recursos que la societat posa a l'abast, atenta a les noves tecnologies, utilitzant els mitjans de comunicació de masses per poder arribar a tot arreu, també a la Catalunya rural, etc.

Tot això implica *canvis profunds*, que la pràctica quotidiana ja ha començat a dibuixar amb força. Fem una llista no exhaustiva d'aquests canvis necessaris:

1. *En el concepte de Centre d'Adults* i en la seva dotació d'infraestructura suficient. En aquest sentit molts centres de Catalunya no han

limitat la seva activitat al model escolar d'EGB. Molt al contrari, amb esforços moltes vegades realment vocacionals, s'han convertit en agents de dinamització cultural i ocupacional de la comunitat (urbana o rural), multiplicant així l'eficàcia de l'alfabetització i de la formació cultural bàsica. Fóra convenient caminar vers uns centres on es coordinessin els esforços humans i materials de les diferents àrees de l'Administració, o vers una coordinació dels centres dependents de diferents instàncies administratives, allà on ja existeixen d'antuvi. Qualsevol model d'Educació d'Adults ha de partir d'un àmbit territorial definit, dels seus recursos concrets, de la seva història i la seva xarxa cultural existent.

2. En els perfils polivalents de l'educador d'adults.

Els perfils de l'educador d'adults definits per tots els organismes internacionals són ben diferents dels corresponents al mestre de nens o adolescents i no unívocs. La mateixa varietat de la terminologia que s'usa per referir-s'hi demostra accents diferents en la seva comesa que

sovint es complementen en la pràctica: mestre, professor, animador socio-cultural, coordinador, etc. Seguint aquesta línia, molts educadors d'adults de Catalunya han tractat de realitzar aquests perfils polivalents, aconseguint en molts casos donar resposta a les necessitats socio-culturals de la població on estaven immersos. Cal remarcar que en aquesta última dècada Catalunya ha tingut un moviment d'educadors d'adults que creiem que ha estat a l'altura dels moviments renovadors europeus més avançats del moment. La seva influència a l'Estat Espanyol ha esdevingut notable. És amb aquests recursos humans que es pot donar embranzida a qualsevol tasca renovadora.

3. En la seva formació universitària.

Els actuals educadors hem rebut a la Universitat una formació molt poc adaptada a la funció que hem de fer. Ha estat després que individualment ens hem reciclat amb cursos i seminaris que la mateixa AEPA ha promogut en col·laboració amb l'ICE, Rosa Sensat, la mateixa Generalitat, etc. Creiem necessari d'intro-

duir la formació del professorat d'adults com a formació inicial i universitària, tal com està començant a fer-ho una de les Universitats catalanes predisposades a col·laborar amb l'AEPA i la Generalitat.

4. En la contractació d'educadors.

En aquest terreny la Generalitat ja ha fet pràcticament el màxim que permet l'actual marc legislatiu i administratiu. Creiem, amb tot, que no és suficient, perquè aquest marc no ha estat pensat per a l'educació d'adults tal com l'entenen els organismes internacionals i la nostra pràctica quotidiana ens reafirma. Cal trobar d'altres procediments per contractar els millors i més vocacionals educadors d'adults que potencialment existeixen al nostre país. La capacitat i motivació per desenvolupar la seva activitat professional específica en aquest camp hauria de ser el criteri fonamental d'aquesta contractació.

5. En l'ordenació del voluntariat.

Són moltes les persones que se senten motivades a desenvolupar tasques d'educació d'adults com a treball voluntari després o al marge de la seva feina remunerada. De fet, la majoria de promotors d'educació d'adults a Catalunya varen començar així. Motivacions de tipus humanístic, religiós, polític, àdhuc (en la majoria dels casos) exclusivament cultural, poden portar a aquesta activitat. L'actual reducció d'hores laborals permet aquest tipus de dedicació voluntària, que pot ser potenciada amb una nova regulació.

6. En la normalització lingüística i cultural.

El 1976 les escoles d'adults van decidir donar el rang d'una assignatura més al català. En aquests 11 anys hem anat veient com les nostres comunitats adultes (en molts casos, amb gran presència d'emigrants) han anat avançant en l'assimilació de la nostra llengua i cultura, i per tant, en l'estima al nostre país, que ja és també el seu. Cal ja normalitzar a l'educació d'adults aquesta activitat de promoció lingüística i socio-cultural amb la metodologia i perfils que constantment estem emmarcant.

7. En el mateix concepte d'E.A. i en el marc administratiu.

No considerar-lo com a quelcom marginal

dirigit a sectors minoritaris, sinó com a tasca conjunta de redreçament cultural de tota la societat, a la qual ha de donar resposta l'Administració, trobant amb els agents socials involucrats noves fórmules, convenis o marcs jurídics adients als nous enfocos dibuixats.

Vers una llei marc de l'educació d'adults a Catalunya

Cal redefinir, doncs, el marc conceptual, legal i administratiu que només pot emergir d'un debat ampli de tota la societat catalana: Departament de la Generalitat (Treball, Cultura, Ensenyament, Agricultura, Justícia, etc.), altres Administracions, entitats i sectors implicats, usuaris i educadors. Per fer el seguiment d'aquest debat caldria crear una *comissió* d'àmplia base (tal com recomana l'OCDE en les seves consideracions sobre el Sistema Educatiu espanyol i l'E.A. en particular) que articulés una convocatòria de totes les forces socials des de la Presidència de la Generalitat. Aquest darrer suggeriment és imprescindible si volem que el debat arribi a port i no quedi empantanegat en el primer dels molts esculls que trobarà pel camí. Moltes són les raons que ho aconsellen:

- el caràcter interdepartamental del projecte;
- el caràcter de debat de tota la societat catalana, en el fons debat sobre la seva capacitat per sortir avantatjosament de la crisi i el paper imprescindible de la formació i el reciclatge dels adults per a trobar les eines del futur.

Aquesta comissió:

1. Posaria les bases per a la redacció de la Llei marc d'Educació d'Adults a casa nostra.

Val a dir que en la història de l'educació a Catalunya tenim precedents de comissions a cavall entre diversos Departaments en el tema ampli de l'Educació d'Adults. La Comissió d'Educació General de la Mancomunitat i de la Generalitat de la II República apuntava tasques semblants a les que nosaltres proposem. Definiria un dels temes cabdals en l'estructuració administrativa de l'Educació d'Adults: el *paper de les Administracions locals*. Distingir i atribuir a cadascuna de les instàncies administratives (Central, Autònoma i locals) les seves responsabilitats i els recursos necessaris per dur-les a

terme configura un aspecte fonamental en el model d'Educació d'Adults.

2. Impulsaria, seguiria i avaluaria experiències en el camp de l'educació d'adults.

La necessitat d'assolir els ambiciosos objectius plantejats, l'experiència de les dificultats que això genera i la voluntat de fer un treball seriós i científic, no improvisat i capriciós, posa cada dia de manifest la conveniència de preveure un treball concret de recerca i investigació que garanteixi la qualitat i el rendiment dels es-

forços que s'estan fent. Cal doncs impulsar unes experiències prèviament definides mitjançant projectes avaluables que no solament evitarien la repetició inútil d'esforços, sinó que, al contrari, a través de la generalització dels resultats positius optimitzarien els rendiments del treball que s'està fent.

3. Posaria les bases per a la creació en l'àmbit de la Presidència de la Generalitat d'un Institut d'Educació d'Adults que vincularia en el futur els programes interdepartamentals als respecte. Aquest Institut tindria també com a tasca fonamental preparar el camí perquè a un termini mitjà el Parlament de Catalunya aprovés una Llei Marc d'Educació d'Adults.

Som conscients de les enormes dificultats que significa un projecte d'aquesta envergadura. Però del que estem convençuts també és que o caminem tots plegats en la direcció que hem anat subratllant, de participació de totes les forces socials en la definició d'un model nou d'Educació d'Adults, o aquesta quedarà aparcada en el concepte compensatori i acadèmic sense sortida, en contra i al marge de les orientacions dels organismes internacionals, que conceben l'Educació d'Adults com un factor necessàriament relacionat amb el redreçament de les societats (de tota la societat) en un moment de canvi de valors.

Juny 1987

CAL PARAR ATENCIÓ A NOVES INICIATIVES DE FORMACIÓ PERMANENT I DESENVOLUPAMENT COMUNITARI

Joan Soler i Amigó*

Hi ha un refrany bretó —cultura oral— que ens fa fixar en aquest fet elemental, tan suggerent alhora: que les olles comencen a bullir sempre pel fons, mai per la tapadora.

Dues constatacions ens desvetlla aquesta experiència casolana: l'una, que difícilment decrets i ordres donats des de dalt, de fora estant d'un context social, seran capaços per si sols de generar una dinàmica comunitària transformadora. L'altra, que l'època present que ens ha tocat de viure no resulta gaire generosa de manifestacions renovadores de caire generalitzat, capaces de provocar il·lusions i de mobilitzar la societat a partir d'eslògans clars i contundents, de descobrir horitzonts nous; més aviat ens sembla que fa massa temps que «no passa res». Tanmateix, és possible d'observar que a la base de la nostra societat bullen multitud de microexperiències, de projectes i voluntats que malden per configurar-se sociològicament, geogràficament, a escala de barri, de vila o poble, a les àrees metropolitanes o a les comarques rurals, dins un entorn no pas més extens que el que són capaces d'abastar les interrelacions directes de la gent. Les olles comencen a bullir sempre pel fons...

Així mateix, és també un fet constatable que sectorialment, entre professionals que actuen a la base, agents que actuen en contacte im-

mediat amb la realitat social concreta i quotidiana, comencen a quallar formulacions, actituds de grup, preses de posició compartides, xarxes més o menys informals o en un primer grau de coordinació i d'organització; una represa esperada i necessària.

Cap a un desenvolupament local comunitari

Estem parlant d'iniciatives de formació no reglada, o d'educació ocupacional i dels processos d'interacció entre diferents persones i institucions que en un àmbit local formulen objectius col·lectius.

No podem parlar d'objectius col·lectius globalitzadors, ni tampoc, com a Trama, col·lectiu que signa aquest article, volem establir un únic model formatiu. No pas perquè no vulgui comprometre's sinó perquè creiem que cal plantejar un marc obert i ampli a la iniciativa social i institucional, i a la creació, desplegament i consolidació de processos comunitaris sorgits en diferents contextos socio-culturals, dels que positiuen les interrelacions de formadors i animadors d'origen divers (lleure, sindicats, educació especial, ocupacional, adults, municipis, o altres institucions...). Es tracta, doncs, d'alguns fenòmens socio-educatius dispersos arreu del país de desenvolupament comunitari. Contextos socials determinats on bullen inquietuds

* Del Grup TRAMA.

i es van forjant projectes que integren diferents components econòmics, socials, educatius i culturals, que activen una pluralitat de recursos humans i materials a nivell local i que mobilitzen sectors amplis o representatius d'una població. Un desenvolupament comunitari que és el resultat progressiu de les iniciatives i els esforços conjunts de la població concernida, dels seus representants, dels actors socials i formatius, i eventualment, dels agents de l'Administració en tant que tals.

Actuacions des de dins i des de fora

És important, en aquesta conjuntura d'emergència dispersa d'experiències locals de desenvolupament comunitari, impulsar i valoritzar prioritàriament els *moviments endògens* ascendents més que no *actuacions exògenes* descendents. Cal explicar-se: moviments endògens, és a dir, produïts per un procés dinàmic intern, que parteixen d'un territori sociològic o geogràfic concret, que s'articulen segons un projecte no copiat i menys encara segons un model o esquema imposat. Els trets que els caracteritzen són fonamentalment la participació, la democràcia de base, la flexibilitat de la gestió, la solidaritat endins i enfora. Les actuacions exògenes, és a dir, que provenen dels organismes centrals i exteriors, de les administracions; es tracta de lleis i decrets, d'ordres, de transferències, delegacions i inspeccions de control; pretenen enquadrar aquelles accions locals que els convé per assolir llurs objectius. Actuen de forma jerarquitzada, funcional, uniformitzadora i departamentalitzada.

Els moviments endògens tendeixen a ser horitzontals i globalitzadors, a crear xarxes denses de relacions i implicacions, a configurar espais-síntesi. Les actuacions exògenes acostumen a ser verticals i sectorials. Un paper intermediari entre ambdues és el dels professionals i dels capdavanters locals, de les fundacions o d'altres entitats d'iniciativa social, de les associacions i col·lectius autòctons. Sovint és aconsellable i beneficiós d'establir relacions entre les tendències ascendent-descendent, sectorial-global, endogen-exogen, ja que la consolidació i continuïtat de les estructures i programes creades des de la base, com també la difusió dels seus objectius i experiències, requereixen d'al-

guna manera uns recursos públics i una legitimitat institucional obtinguda un cop el moviment ha aconseguit fer-se reconèixer i ha provat el seu encert i eficàcia.

Sembla que n'hi ha prou amb l'establiment d'aquests trets generals que descriuen o defineixen el caràcter dinàmic d'un desenvolupament local comunitari, per afirmar que la ignorància sostinguda o la no consideració d'aquesta realitat per part de les instàncies que hi intervenen i hi tenen responsabilitat, suposa una situació de gravetat, provocadora de distorsions i fins d'enfrontaments, que pot arribar a dificultar o a capolar iniciatives socials interessants i valuoses, a bloquejar actuacions o a contribuir a la desaparició dels elements dinàmics capaços de transformació i progrés social.

16 A la recerca de nous models formatius

El col·lectiu TRAMA està sensiblement interessat en aquest sorgiment des de la base d'experiències formatives amb projecció comunitària, tant és que provinquin d'una escola d'adults com d'un centre cívic, d'una associació de veïns, de la secció sindical d'una empresa, d'un programa de treball social, d'una escola rural, d'una associació de joves contra l'atur, d'un institut de formació professional, d'una aula de formació de joves emprenedors...

El treball de recerca i debat sobre estratègies per a un canvi de models formatius basats en l'animació socio-cultural, la formació general i ocupacional, l'educació per a la iniciativa i la transformació de l'entorn social, analitza en primer lloc la interacció d'agents i de recursos, el seu grau d'implicació, les dificultats de relació i de col·laboració, els dèficits o inadequacions d'infraestructures i recursos. I es planteja la ruptura del procés educatiu tradicional, intentant aportar alternatives: descrivint de nou el paper del professor, de l'animador, del voluntariat, dels destinataris, i el perfil dels dife-

rents agents socials; precisant altra vegada quins han de ser els camps formatius, l'educació reglada i no reglada, formal i informal; i tornant a formular ideològicament la qüestió: quina formació i per a què?

La resposta que sembla derivar de la política educativa o de la praxi de l'administració en aquest camp ens indueix a suposar que l'educació d'adults és un servei marginal per part de la societat, de l'Administració. Un servei marginal: un servei per a marginals? per a sortir de la marginalitat? permet de sortir-ne? És a dir: l'educació pot ser un factor, un punt de partida per a una renovació social?

Cal, certament, amb urgència i en profunditat, establir alternatives a l'actual situació, i aplicar-les a l'interior d'una dinàmica de desenvolupament comunitari a nivell local, i esgrimir-les amb convicció. Creiem que ja va essent possible d'embastar un moviment prou extens i capaç a partir de multitud d'experiències de caràcter local que s'han anat desenvolupant arreu del país, en barris i comarques, sorgides de diversos agents socials, d'entitats i grups de base. Perquè l'olla comença a bullir sempre pel fons —com bé diuen—, mai per la tapadora.

TRAMA. Debat i suport a experiències en l'àmbit d'educació d'adults i desenvolupament comunitari a escala local.

Del coneixement i les relacions compartides entre diverses institucions —les fundacions Serveis de Cultura Popular, Estudi i Cooperació (ESICO), Artur Martorell; el Centre per al Desenvolupament de l'Economia Social (CDES) i l'Associació d'Educació Permanent d'Adults (AEPA); amb la col·laboració també de les fundacions Jaume Bofill i Àngels Garriga de Mata— va sorgir TRAMA, un col·lectiu que treballa en la recerca, promoció i suport d'iniciatives que comportin el desenvolupament de nous models formatius:

- En el camp de la formació d'adults,
- centrades en entorns sociològics d'abast determinat, urbans i rurals,
- Basades en l'ordenació, coordinació i participació d'agents socials, educatius i culturals diversos, en un projecte global comú,
- Que aportin instruments per fer front al conjunt de mancances culturals, econòmiques, socials i de valors derivades de la crisi econòmica, que suposin alternatives concretes a l'educació d'adults i que plantegin perspectives ocupacionals.

Projectes formatius amb els quals el grup TRAMA manté relació.

Escola municipal d'adults de Manlleu-Vic-To-

relló, d'orientació comarcal, amb connexió amb diverses entitats i institucions de la comarca, producte d'una demanda popular amb el suport dels sindicats locals.

Escola d'adults de Sant Andreu del Palomar, a Barcelona, lligada l'any 1979 amb la lluita de l'escola Pegaso, que reivindicava cívicament un ensenyament públic i autogestionat al barri.

Escola d'adults de Sant Sadurn d'Anoia, d'iniciativa municipal amb considerable incidència comarcal, que incorpora actuacions de formació ocupacional i impulsa l'aprenentatge de noves professions d'interès per a la comarca.

Escola d'adults de Sarrià de Ter, al Gironès, escola rural dinamitzadora sòcio-cultural de l'entorn comarcal.

Escola d'adults de Salt, al Gironès, incorpora tres nivells d'actuació a la seva tasca formativa: el polític, el sindical i el cívic, a través d'un clar arrelament al poble.

Ensenyament d'adults del barri de La Mina, a Sant Adrià de Besòs, al Barcelonès, experiència d'educació permanent d'adults cercant la interrelació entre cultura i barri, en un context de degradació urbana i social particularment agut.

Escola de La Perona, a Barcelona, una experiència d'educació d'adults en una barriada gitana d'una forta conflictivitat social.

Escola d'adults de La Verneda, a Barcelona, a l'entorn de la qual es vincula un important contingent de persones en una tasca d'animació sòcio-cultural de l'entorn, integrant-se en la coordinadora d'entitats i associacions del barri.

ELS PROFESSIONALS DE LA FORMACIÓ D'ADULTS

TRAMA

La diversificació d'oferta de la formació dirigida als adults que apareix com a resultat de la intervenció de diferents institucions i com a resposta a moltes demandes socials (Escoles d'Adults, depenents de la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat; Educació del lleure, lligat a l'àrea de Joventut; Monitors i professors ocupacionals de l'INEM; Animadors socio-culturals, lligats a ofertes de l'Administració local/Cultura; centres cívics; casals de joves; educadors especialitzats, relacionats amb serveis socials; animadors de casals d'avis; animadors socio-econòmics, etcètera.) ha donat com a resultat un llistat ampli de professionals que, com a àmbit genèric, incideixen en l'educació d'adults.

D'altra banda, l'espai de treball i el reconeixement social i laboral de llur feina és encara molt precari. Com tots els processos de consolidació de professions, hi ha una fase en què els individus i les institucions comencen a oferir els seus serveis per cobrir necessitats i després ve la professionalització: escoles d'animadors..., treball plenament remunerat i el reconeixement, per part de l'Administració i de la societat en el seu conjunt, que la seva activitat és una professió necessària.

En els articles que s'adjunten s'expressa quin és l'estat de la situació a partir d'unes vivències subjectives, els itineraris personals i imaginaris d'alguns d'aquests professionals avui dia.

Aquestes vivències ens fan present el mar de fons, la inestabilitat, les exigències de la demanda social, la manca de recursos...

El perfil d'aquests educadors s'està fent en la pràctica educativa, en la transformació de les institucions en contacte amb les noves necessitats socials, en el mercat de treball de l'àmbit cultural, social i econòmic.

I sovint molts dels educadors, adaptant-se a l'exigència de polivalència d'un mercat de treball precari i reduït, varien llur especialitat si-

tuant-se en un camp diferent, d'educadors d'adults a formació ocupacional, d'educació del temps lliure a educador especialitzat, etc.

Valguin, doncs, els articles que presentem com un exponent inquietant de la situació d'a-

quests professionals i com una evidència que cal avançar en el suport social i en el procés d' aclarir el futur dels educadors d'adults.

TRAMA

«REFLEXIONS D'UN MESTRE SOBRE EL MESTRE D'ADULTS» DINTRE DEL CAMP DE L'INEM

Per una «escola» com la del «Casc Antic» (no institucional, vinculada a l'A.V.V., amb caràcter de voluntariat, que es defineix com a pública i popular; com una aportació social al barri) la relació amb l'INEM i els seus projectes ocupacionals es contempla, en el que és fonamental, com un matrimoni d'interessos recíprocs.

L'INEM ha suposat per a l'escola un recurs institucional que ha possibilitat, no tan sols la seva continuïtat, sinó una reorientació en la seva dinàmica, organització interna, projecció i dedicació del professorat.

En aquest estricte sentit la nostra experiència i la seva valoració l'entendem com a positiva.

Ara bé, ha estat, i continua essent, un recurs difícil, fins i tot de vegades asfixiant. I sobretot molt contradictori, màxim quan es pensa a treballar bé.

Els recursos amb què comptem en el marc de la Formació Permanent d'Adults, en tot cas, són tan minsos, que la seva recerca i seguiment es converteix en una tasca prioritària si volem impulsar projectes educativo-formatius d'acord amb uns postulats no estrictament reglats i integrals.

Amb relació al marc INEM, la inseguretat és una constant. Almenys fins ara. Inseguretat en el que es refereix a: la continuïtat dels projectes, la contractació dels experts, les beques de l'alumnat, el material...

Per no parlar del sentiment de desorganització general i descoordinació sistemàtica. I el més bo del cas és que, en principi, et proposen el contrari. I tu vas i t'ho creus.

En molts casos l'experiència viscuda per companys que han impulsat i desenvolupat cursos de formació bàsica en el marc ocupacional ha estat decebedora.

L'aïllament i el «fes el que puguis i com pu-

guis, perquè si no això no funciona», ha estat el denominador comú.

Fins i tot considerant les disfuncions i problemes que es donen, no podem deixar de considerar que estem parlant de quelcom molt nou: la Formació Ocupacional a nivell d'experiència institucional.

El repte que se'ns presenta, a la gent que treballam en el marc de la Formació Permanent d'Adults, és gran i compromès. I pensem que hem d'acceptar-lo i abordar-lo en positiu.

Se'ns obre un camí, el de la inserció en el món del treball. També el de participar en la recerca de solucions a un problema de difícil, per no dir impossible, solució: l'atur. Aquest és també, així ho entenem, part del nostre marc de treball.

El professor, monitor, educador (el que es vulgui) d'adults, entra en una faceta nova i això, vulguem o no, ha de fer-nos reflexionar. La crisi, encara que hi hagi qui no la vulgui veure, està servida. El seu paper ara no es presenta tan sols com el relacionat i derivat de l'ensenyament reglat (ja fa molt temps que això va passar a la història).

Vulguem o no, el nostre paper es va transformant en la mesura en què el nostre camp d'incidència s'incrementa i el concepte integral de Formació Permanent d'Adults va prenent un cos específic.

Avui ja hi ha qui parla de la necessitat de redefinir el perfil del «Mestre d'Adults».

Dinamitzadors més que professors. Aquesta sembla ser la línia en la qual uns quants, no molts, creiem.

El temps, el debat, la pràctica i el compromís social diran.

Anna Ferri i Joan Fernández
Escola d'Adults Casc Antic

¿Era demà o havien quedat avui i ja era massa tard? No podia treure's el dubte del cap, i això de no haver-se acostumat a portar una agenda com cal l'empipava cada cop que la memòria li jugava una mala passada.

«A tu el llegir et farà perdre l'escriure», li deien els pares, «no es pot estar per tot».

Ara, quan s'acotxava en el dormitori del seu pis de lloguer de l'Eixample (o de Gràcia, possem per cas), tots els dubtes d'un dia de trasbals (com tants d'altres) li queien al damunt:

«Les llistes s'havien d'enllestir per al 30 —en què s'escau el 30?—, però encara hi faltaven 8 o 9 DNI, 4 NRP i algun CIF manllevat (que obsessionants que esdevenen els impresos amb cassetes buides!)...

Clic! ¿Et penses que s'esvirà tot només d'apagar el llum?

— Ospa! quasi me'n descuido... On tinc el dossier de la Pepi?... Si no l'hi porto demà em penja.

Surts del llit a contracor per deixar el dos-

sier d'alfabetització damunt la taula (sagaç tu, penses: «així segur que no me'l deixaré»)

Bona nit. Clic!

— I els de l'Associació de Veïns encara volien que anés a la reunió d'aquest vespre...

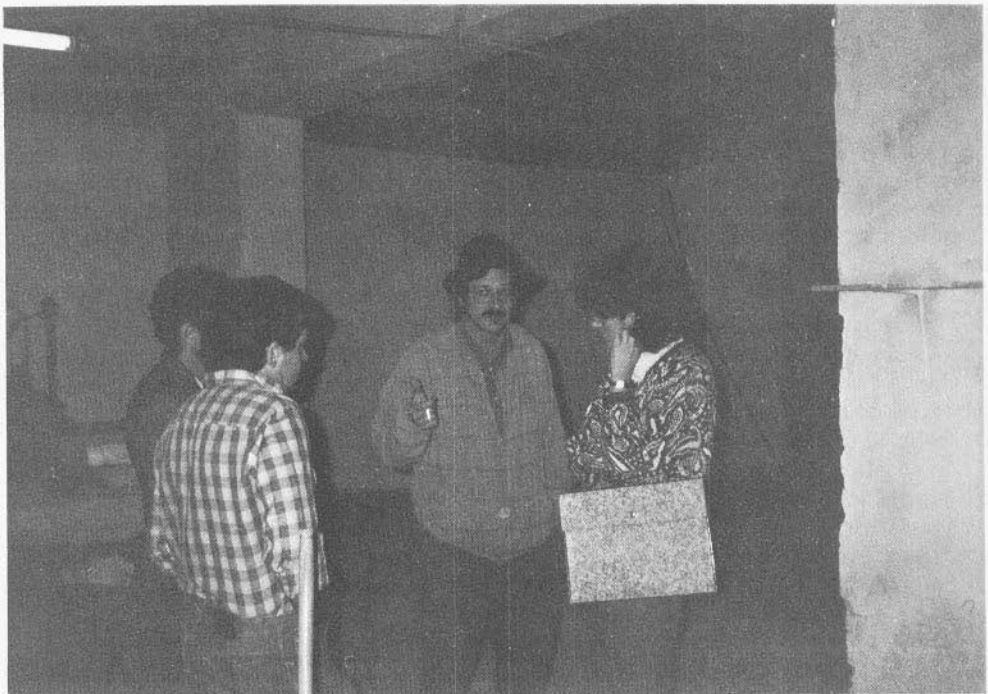
No tots els mestres d'adults, és clar, s'adiuen amb el subjecte al·ludit ni comparteixen el mateix atabalament, però ara que s'ha adormit recopilarem dades seves:

Treballa (i estudia, perquè cal estar sempre estudiant) en una Escola d'Adults (a vegades hi dina i tot).

És una persona eminentment activa, i ha trobat en la seva feina una certa satisfacció que l'empeny a estimar-se-la (malgrat els desenganys que se n'emporta de tant en tant).

Últimament té alguns problemes d'estómac i troba que dedica massa temps a la paperassa de l'Escola.

El seu sistema immunològic lluita per mantenir a ratlla el nivell freàtic de fluid laboral dins

de la seva vida privada i, tanmateix, els fonaments se'n ressentent un bon xic.

Professor d'adults, NRP, DNI, IRPF...

Li trobem el/s títol/s plegats al cul d'un caaix (o en una carpeta de Pepa Paper si és femella). Abans, els mestres emmarcaven els títols i els penjaven al menjador, a la saleta, al passadís... o bé els desaven darrera d'un armari (els títols sempre han tingut una mida poc adequada per al lluïment).

És ara que la gent s'ha decantat per fer plec als papers oficials i presentar-los fets una rampolina. Allò de «Juan Carlos I, Rey de España, y en su nombre, el ministro d'etcètera etcètera» no fa gaire de bon veure a les noves generacions. La «titolitis» (que ve de títol, no us confongueu), degenerada uns quants anys enrere en pedanteria, ha deixat pas a la «professionalitat», que, molt sovint, degenera en la mateixa pedanteria d'abans, però justificada en un orgull legítim: el de la feina ben feta.

És clar que aquest professor no se'n assembla al model clàssic que campa per tots els nivells de l'Ensenyament, però torna a les arrels del professor que ha pogut crear un ambient propici on treballar: entre les parets de les aules, pels passadissos i els lavabos de l'Escola d'Adults hi ha l'olor de la feina real, de la feina que toca de peus a terra, de la feina compensada gairebé sempre per l'interès i les satisfaccions dels alumnes, mentre hi ha sectors que es limiten a constatar els percentatges escandalosos de «fracàs escolar» i més falòrnies que intenten amagar la manca de professionalitat i l'estancament en models pre-conciliars.

Naturalment, no tot són flors i violes, i els mateixos avantatges que proporciona el fet de treballar amb adults amenacen tot el muntatge.

Jordi Comabella
Saltamarges

REFLEXIONS D'UN EDUCADOR EN MEDI OBERT, PERPLEX

De vegades, com a educador especialitzat, em trobo com una barca sotmesa a corrents massa forts i la qual em sento amb dificultat de maniobrar.

Vejam.

«He estat contractat amb règim d'interinatge, laboral o funcional, per una Administració de Règim Local. L'encàrrec, més difós que concret malgrat que la consigna específica —Voldriem que treballéssim amb els nois i noies que són al carrer, que no tenen treball ni van a escola— m'assigna un segment d'edat determinat, és que faci quelcom constructiu amb ells.

«Donada la meua experiència professional anterior com de la que em parla la resta dels meus companys de professió, allò que des de les instàncies polítiques esperen de mi és una actuació que tingui un impacte entre rebaixar el fantasma o realitat de la delinqüència juvenil a la integració d'aquests sectors a la vida ciutadana quotidiana. La meua formació específica d'educador em dóna força estris per a fer un treball de tractament educatiu individual, així com

pistes importants per a fer una tasca col·lectiva però, malgrat tot, haig de tirar de beta de reciclatges continuats o d'extreure idees d'altres companys educadors per poder filar mes prim. Llàstima que aquest esforç se'm reconegui amb la mateixa mida que se'm veu encara com un projecte de professional, on aquesta tolerància es pensa com una inversió segura per al demà.

«El que veig, en canvi, és que situacions com aquestes per a les quals he estat contractat cada cop són més esteses i extenses. Que els índexs de fracàs escolar, dins els barris on s'espera que treballi, cada cop són més grans; que la dificultat de trobar una feina per a ells va en augment (fins i tot a mi, que tinc una formació, m'ha resultat difícil); que hi ha la franja de 14 a 16 anys que es converteix en el cultiu on apareixen les noves subcultures adolescents (i no juvenils, com diuen molts): heavys, skins, punkis, reckabillis, etc. En fi, que tinc la impressió d'assistir a un fenomen social força ampli al qual jo sol haig de donar, gairebé, sortida.

«Si retorno aquesta situació a qui m'ha con-

22 tractat trobo variades respostes: bé la possibilista (és veritat que no disposem de més recursos, i millor és això que res), bé la inhibicionista (no m'escalfis el cap i fes el que puguis), bé l'autoritària (ningú no t'ha contractat perquè pensis sinó perquè treballis, i si fas crítiques ja saps).

«A més, a l'educador ens continuen veient com a «machaca» que ha de resoldre coses i no tant plantejar-les. La majoria d'equips de programació, més assistencials o més socials, encara no han vist la necessitat de fer-nos present.

«I jo no vull caure ni en l'activisme, ni en el burocratisme (mira, faig la meva feina de tal hora a tal hora i ja s'arreglaran); ni en el militantisme.

«En resum, company, malgrat que anem mi-

llorant en el temps, encara ho tenim magre.»

Aquesta podria ser una reflexió força comuna dels centenars d'educadors en medi obert que treballem en molts dels barris de Catalunya.

Davant d'una realitat social que porta i comporta una presència creixent de la nostra professió, encara no hi ha una comprensió professional suficientment clara del nostre paper. Malgrat tot, tant la importància del carrer com a espai educatiu en una societat en trànsit cap al model postindustrial, com la importància de l'atenció primària i preventiva, ho exigeix.

Coneguem-nos millor.

Jordi Mena

Novembre 1987

APRENEN A LLEGIR I MOLTES COSES MÉS

Ernest Baquer*

Mai no van anar a escola. No sabien firmar. Havien perdut els ànims per aprendre: «Soy muy mayor, tengo muy dura la cabeza, no tengo memoria»...

Al mateix temps, tenien vergonya de no saber: «en aquella reunión yo parecía un pajarillo en una jaula... la vergüenza que he pasado en la Caja por no saber firmar... ir por la calle preguntando dónde estaba... mintiendo en el correo, diciendo que no podía rellenar el impreso por no llevar gafas...»

En aquesta situació, la majoria «no pot» apropar-se a un edifici escolar. No obstant això, avui, noranta d'aquestes persones es reuneixen en grups, al seu barri. Per «enseñarme», diuen. I se senten feliços.

Com han trencat els lligams?

¿Com han estat capaços de trencar les traves que els subjectaven i els impedièren començar a caminar? Un grup de veïns de cada barri, sensibles a la problemàtica, els van posar a la mà aquesta possibilitat. Ara funcionen deu grups d'alfabetització, d'aquesta manera:

— Les reunions es fan al barri, molt a prop: en

un centre cultural, al local de l'Associació de Veïns, en una casa de família...

— Amb un grup de veïns del barri, que els han parlat de la marxa del grup, que els han dit que anava molt bé i els han invitat a anar-hi.

— El monitor-monitora que guia les reunions és un veí que viu la mateixa vida, problemes, joies...

— I sobre aquesta vida comuna, s'observa, es parla, es llegeix, s'escriu, es fan números... I les vivències, cartes, poemes, cançons de cada grup passen als altres.

— Cada mes, els mateixos participants preparen, realitzen i valoren activitats comunes a tots els grups: un passeig a la Costa Brava, una obra de teatre, un debat sobre la salut als 40 anys, una festa per Nadal...

El que hem fet

A principi de 1985 vam començar a treballar:

— fent una investigació preliminar i mantenint una sèrie de intercanvis amb tècnics,

— mantenint diversos contactes amb institucions per conèixer-les, informar-les, demanar-los suport... fent coneixença d'altres experiències d'alfabetització,

— mantenint contactes amb possibles monitors i amb possibles alfabetitzands,

— portant a terme reunions amb els monitors,

* Mestre, responsable dels Grups d'Alfabetització Comunitària.

24 durant els mesos de setembre i octubre de 1985, per preparar el començament.

El novembre del 85 sorgeixen els dos primers grups integrats per una dotzena de persones i cinc monitors. Avui, novembre del 87, deu grups, 90 participants, 12 monitors.

Analfabets a Castelldefels

Dels 28.000 habitants de Castelldefels, segons el Padró de 1986, 17.000 no tenen cap titulació escolar i, pràcticament, la meitat són homes. I encara que descomptem els 5.000 menors de 13 anys que no poden tenir la titulació, en resten uns 12.000. D'aquests, 4.000 declaren no saber llegir ni escriure o tenir-hi gravíssimes dificultats.

El perfil de la persona que participa als grups correspon generalment al d'una dona, casada, entre 35 i 55 anys d'edat, de classe mitjana baixa, que no sabia ni firmar. Que ha vingut d'un poble de Granada o dels voltants. Que no havia anat mai a l'escola, que aquí es troba molt bé. I que va venir fa més de vint anys, perquè allí no podia viure. En arribar a Catalunya, la vida se'ls en va anar entre guanyar-se el pa, adaptar-se a la feina, a la ciutat, als blocs, a Catalunya, fer venir la família, comprar i instal·lar el pis, criar els fills... I avui, ja grans, molts d'ells tenen por de fer el ridícul, de participar, de tot allò que no coneixen.

Monitors i mestres

Malgrat els esforços de la institució escolar, aquesta gent no s'apropa. Menys dificultats té d'apropar-se als grups de veïns al seu barri.

Ni es fàcil preparar la feina perquè la gent aprengui a gust. Per a cada un dels tres nivells d'alfabetització hem de preparar una selecció de paraules, unitats didàctiques, les aportacions dels grups en lectures —poemes— problemes, jocs didàctics, enquestes, estudis, informes...

A realitzar les reunions —tres setmanals en cada grup—, a preparar-les, dediquen —sense compensacions econòmiques— part del seu temps una quinzena de veïns de Castelldefels, amb sensibilitat i amb capacitat de relació, que es reuneixen per preparar la tasca i per animar-

se mútuament, perquè, a vegades, la tasca es fa una mica dura.

A més a més, el que escriu aquestes línies dedica tot el seu temps de mestre a aquesta tasca. Un altre mestre —també dels programes de Compensatòria— nomenat igualment per la Generalitat, treballa per a l'alfabetització a l'Escola d'Adults. De passada, no sembla pas una exageració dedicar, a Castelldefels, dos mestres per arribar als 7.000 adults amb mancances bàsiques tan grosses, mentre que per al mateix nombre de nois i adolescents la nostra vila compta amb 250 mestres.

Nosaltres, com a col·lectiu, hem considerat que no podíem esperar que les Administracions actuessin ni que se solucionés el problema exclusivament a base de professionals.

Tota la nostra experiència es recolza en l'esforç dels monitors. També els participants dels grups hi aporten moltíssim interès, quantitats petites de diners per al material i les activitats mensuals... Des del començament hem comptat amb locals i amb el suport de les entitats i dels particulars... i amb locals, fotocòpies, serveis i una aportació econòmica anual de l'Ajuntament. I contínuament donem guerra a la Diputació, l'INEM, l'Ajuntament, la Generalitat, els Serveis de Cultura Popular, per aconseguir material, diners, formació... Perquè el problema de l'analfabetisme al nostre poble (només al nostre poble?) és massa gran com perquè el pugui resoldre una persona, quatre gats, o...

Les nostres mancances

En aquest moment, hi ha aspectes que ens preocupen:

- Les converses, lectures, etc. se centren massa sobre l'ahir i poc sobre l'avui o el demà.
- L'aportació de cada grup en paraules motivadores, material i textos és pobre.
- No hem pogut continuar les investigacions antropològiques i sobre l'entorn que havíem començat.
- Els homes i la formació ocupacional són absents dels nostres grups.
- L'obertura dels participants al barri, a la vila, a Catalunya, al món, és massa petita.
- Segurament demanem massa als monitors.

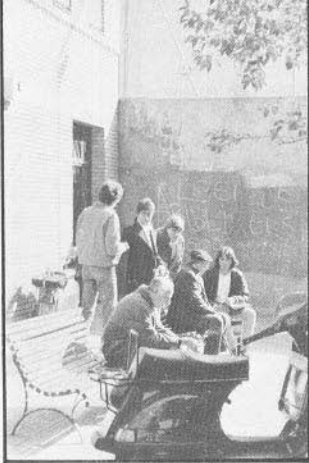
En aquest moment, el col·lectiu de monitors

prepara un projecte a quatre anys vista, amb aquest esquema: la realitat de l'analfabetisme —el que s'ha fet - objectius i metodologia - pla i organització - recursos personals i materials costos i finançament.

I tot i les mancances, la tasca és encisadora. Els qui ens considerem ensenyants continuament som ensenyats. En tantes coses: saviesa

popular, ganes de viure, experiències vitals. I quan hom veu com la gent ha començat la seva jornada a les 6 del matí, i després de treballar a casa i a fora, arriba de pressa i corrents a les 5 de la tarda, i es posa amb tot l'entusiasme a «enseñarse», a viure en grup, a fer coses que mai a la vida no s'hauria imaginat... hom se sent molt bé.

EXPERIÈNCIA I TRETS D'IDENTITAT D'UNA ESCOLA D'ADULTS DEL PENEDÈS

Rosa M. Prat*

Una Escola d'Adults en un medi no urbà

Sant Sadurní d'Anoia és un municipi de l'Alt Penedès que té 6.707 habitants. Per la seva demografia és una població rural, amb característiques culturals i sociològiques rurals. No obstant això, la seva base econòmica resideix en la producció de cava a escala industrial. El 72% de la població treballa en aquest sector. La producció és de més de 100 milions d'ampolles l'any. L'índex d'atur no és gaire alt: un 10% de la població activa.

L'Escola d'Adults de Sant Sadurní d'Anoia està situada en el cor d'aquest medi no urbà, amb trets característics d'escola rural i d'escola en un medi industrial, que reflecteixen la vida dels homes i dones que amb el seu treball produeixen el cava en el silenci de grans cellers i caves. Aquestes circumstàncies la configuren com una escola d'adults diferent de les escoles dels barris industrials de les grans ciutats.

Una Escola d'Adults subcomarcal

L'Escola d'Adults de Sant Sadurní d'Anoia neix l'any 1980 per iniciativa municipal. Depèn del Departament d'Ensenyament de la Genera-

litat de Catalunya i de l'Ajuntament de Sant Sadurní d'Anoia. L'Escola no funciona en els locals de l'Escola Pública d'EGB del poble, com la majoria d'Escoles d'Adults, sinó que té uns locals propis al carrer Hospital, 11, primer pis. Disposa de dues aules, una biblioteca i un despatx convertibles en aules, i de tres mestres de la Generalitat. Tenir un local propi té com a avantatges que les persones grans s'hi troben més segures perquè «és la seva escola».

En aquests darrers anys l'Escola d'Adults ha anat acollint alumnes dels sis municipis de les rodalies: Gelida, Sant Llorenç d'Hortons, Subirats, Torrelavid, Sant Pere de Riudebitlles i Sant Quintí de Mediona, a més dels de Sant Sadurní. En aquests moments l'Escola d'Adults està oferint un servei d'ensenyament per als adults de caràcter subcomarcal.

Una Escola d'Adults catalana

Des de fa quatre cursos s'està portant a terme a l'Escola una tasca de normalització lingüística. L'ensenyament es fa tot en català a Certificat, Pre-graduat, Graduat escolar i a FP de 1r. grau, excepte l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura i a nivell de Neoelectors en què respectem la llengua de l'adult castellanoparlant. No hi ha alumnes per alfabetitzar en català a l'escola. Si n'hi hagués, tenim clar que ho

* Membre de l'Associació d'Educació Permanent d'Adults (AEPA) i del Grup de Mestres del Penedès.

faríem en català. S'ensenyava a llegir i a escriure com a llengua base d'aprenentatge en castellà, i aquestes mateixes persones aprenen el català a nivell de comprensió i expressió oral tot fent conversa sobre diferents centres d'interès vinculats a la seva vida quotidiana.

Una Escola d'Adults activa i arrelada al medi

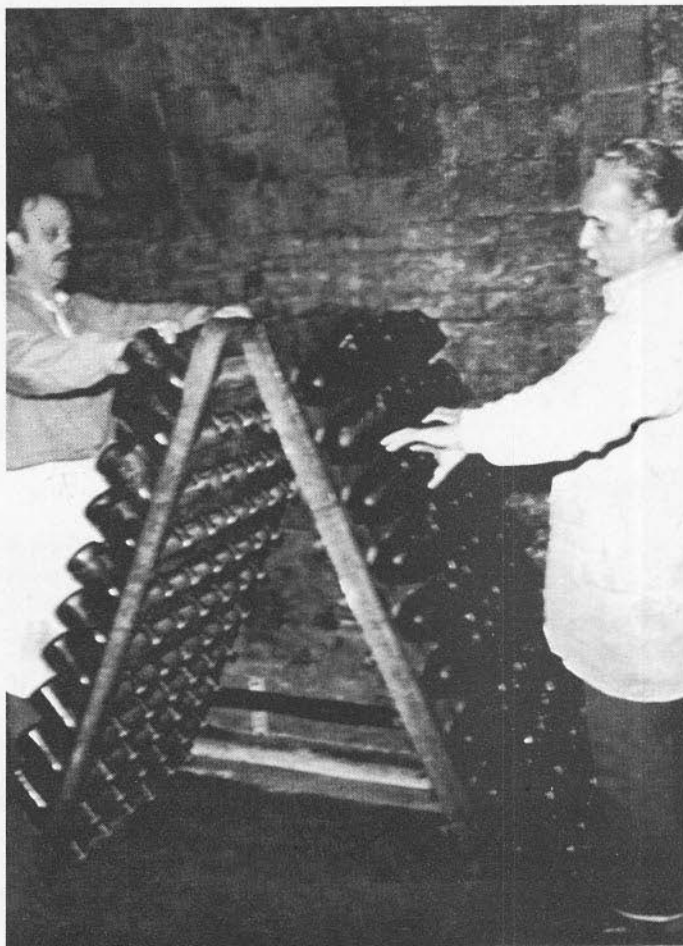
Es treballa l'objectiu de conèixer i estimar el país on vivim, amb una metodologia activa i arrelada al medi.

La verema i l'elaboració del vi i el cava és un tema obligat de tractament a les escoles del Pe-

nedès. Entre els alumnes de l'Escola d'Adults, qui més qui menys treballa en aquest sector.

Treballem la premsa com a eina didàctica i com a mitjà de comunicació. És un recurs pedagògic idoni per treballar les llengües: el català i el castellà, i les ciències socials, ja que possibilita portar la notícia d'actualitat a l'aula i treballar-la des dels diferents punts de vista esmentats.

Una altra eina didàctica que utilitzem en la formació permanent d'adults és el vídeo. El vídeo és un material de tipus àudio-visual que se'ns presenta com un recurs didàctic importantíssim en el procés d'aprenentatge de l'adult. S'utilitza paral·lelament a l'ús del text escrit i les ex-

28 plicacions del mestre com a font de documentació, d'observació, de síntesi i de crítica de l'alumne.

L'Escola d'Adults com a centre de dinamització cultural i de desenvolupament comunitari

La Formació Permanent de l'Adult en un món canviant que va a la recerca constant de noves tecnologies, és una formació que no té límits. Constantment cal reciclar els coneixements adquirits, renovar-se, aprendre'n de nous. És per això que l'ensenyament reglat, paral·lel a l'EGB que fem a les Escoles d'Adults es queda estret, curt, i cal obrir noves dimensions que donin resposta a les noves necessitats. Som una escola que durant aquests anys d'experiència hem anat a la recerca d'un projecte global d'educació permanent, aprofitant recursos i, en la mesura de les nostres possibilitats,

volent apropar-nos i fer possible l'ideal educatiu de desenvolupar les aptituds de l'adult, d'enriquir els seus coneixements, de millorar les capacitats tècniques o professionals, en una doble perspectiva: per una banda un enriquiment integral de l'adult, sigui dona o home, i per l'altra promoure la seva participació en el desenvolupament socio-econòmic i cultural de la nostra comunitat.

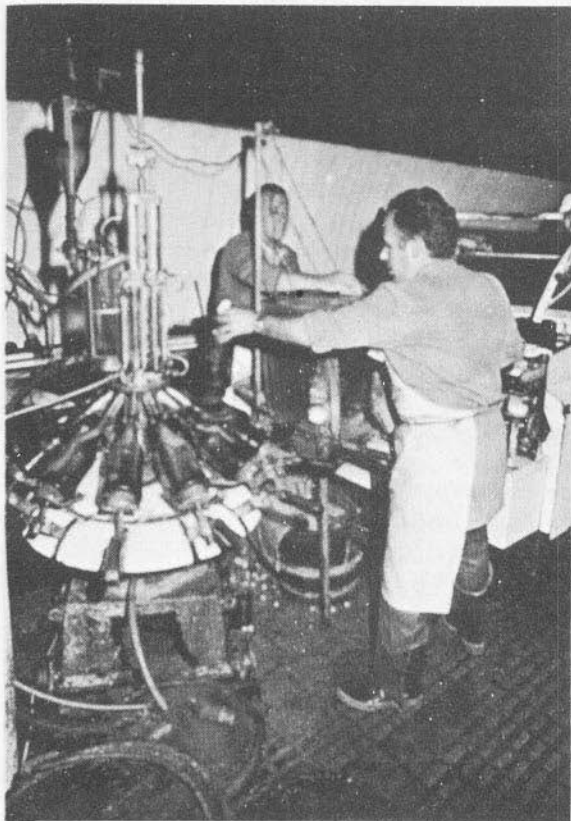
En aquesta línia la nostra experiència és aquesta:

1. FP 1r grau per a adults

Fa dos anys —aquest és el tercer curs— que l'Escola d'Adults de Sant Sadurn d'Anoia estem desenvolupant un Projecte Experimental amb la col·laboració del Departament de la Generalitat, amb l'Ajuntament de Sant Sadurn d'Anoia i amb l'Escola Intermunicipal de BUP i de FP del Penedès. Aquest projecte consisteix en la Preparació per a la Prova de Maduresa per a majors de 18 anys de FP de 1r grau; s'han fet les especialitats de mecànica i d'administratiu. Aquesta opció obre les portes a moltes persones que en el poble no tenien possibilitats de continuar estudiant un cop acabats els estudis de Graduat Escolar. Volem ésser el pont que prepari els alumnes per al títol d'Auxiliar Tècnic de FP de 1r grau i puguin accedir a l'Escola d'Enologia i Viticultura de 2n grau de Formació Professional. Els alumnes de l'Escola d'Adults són treballadors de tota la vida a les indústries del cava, són especialistes sense cap titulació. L'Escola d'Adults els ofereix un servei que els permetrà accedir a una nova situació com a treballadors tècnics.

2. Tallers

A l'Escola d'Adults, a més de les activitats acadèmiques, es fan activitats obertes a les persones que estan interessades a aprendre, en una formació sense afany de títol. Els tallers són activitats que es realitzen un o dos dies a la setmana, durant unes hores, i la seva duració és aproximadament d'un trimestre. Les persones que dirigeixen els tallers són col·laboradors de l'escola i el seu treball no és remunerat. Les quotes que paguen els assistents serveixen per pagar les despeses de material del taller. Gràcies a aquestes aportacions l'Escola gaudeix d'un ventall ric d'activitats per oferir al poble. Els tallers que s'han fet en aquests tres darrers anys

són: dietètica, alimentació i cuina, macramé, estètica, primers auxilis, ceràmica, punt i fotografia.

3. Xerrades

Un altre recurs pedagògic de l'Escola són les xerrades sobre temes d'actualitat que estan presents a la vida quotidiana. Les xerrades de l'Escola són obertes; qualsevol persona pot assistir-hi. Aquestes xerrades apleguen un sector de la població més ampli que no estrictament l'alumnat de l'Escola. Per l'Escola han passat economistes, psicòlegs, metges, artistes, historiadors... Alguns dels temes que s'han tractat han estat: Educació Sexual, amb l'exposició «Tenir fills, quan?», Salut mental i la crisi de maduresa, l'I.V.A., debat sobre l'OTAN, Nicaragua, la SIDA, «Coneguem la nostra història: Sant Sadurní i el segle XIX». La seva existència és positiva i hauria d'ésser un motor cultural del poble.

Centre d'Estudis Socials

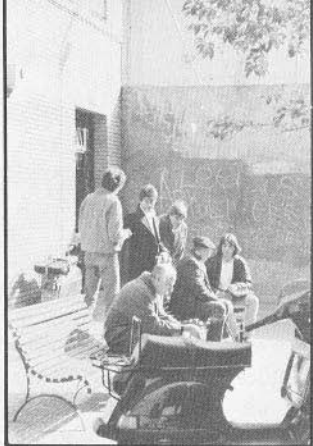
És un embrió que neix a l'Escola d'Adults i que cal fer-lo madurar i créixer. Neix de les in-

quietuds d'un grup de persones amb ganes d'analitzar la problemàtica social actual, de fer tertúlia sobre el passat, el present i les perspectives de futur.

Tot això, és un petit esbós de l'experiència que s'està desenvolupant al Penedès. Aquesta experiència és possible gràcies a la unificació d'esforços amb les regidories de l'Ajuntament: Ensenyament i Cultura, Sanitat i Serveis Socials. Amb les ajudes econòmiques de les Caixes. Amb la col·laboració de les entitats culturals de la Vila, escoles, Associacions de Pares, sindicats i no oblidem del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Desitgem que així com el bon cava es fa bo i envelleix en el silenci dels cellers, així el Projecte Educatiu de l'Escola d'Adults de Sant Sadurní d'Anoia vagi adquirint amb els anys tota la maduresa i la solera educativa, comparable a tot allò que s'aprecia en el treball d'elaboració d'un bon cava.

Sant Sadurní d'Anoia, Novembre de 1987
Any del Centenari de la Fil·loxera

LA TASCA FORMATIVA, QUI LA FA?, COM LA FA? PER QUÈ?...

**Grup de Monitors del Curs
de Formació Bàsica d'Adults**

Aquest interrogants i d'altres teniem al cap quan vàrem encetar un treball en el qual entre altres ens apareixen els següents indicadors:

La formació és una tasca de corresponsabilitat entre diferents institucions.

- El treball formatiu va adreçat a interpretar la realitat pròpia i comuna per tal de poder-la transformar.
- Cal desenvolupar com a elements transformadors la crítica, la solidaritat i la creativitat.
- L'avaluació d'un treball formatiu no pot basar-se en la valoració dels coneixements, sinó en la valoració dels canvis de comportament que genera.

- La consecució d'una personalitat integrada, equilibrada i la seva inserció en el medi social és fruit d'un procés que demana una base cultural forta. Només així els col·lectius i els individus esdevindran capaços d'assumir la seva realitat i de formular-se un projecte engrescador.
- Aquest procés, llarg i costós, demana una suma d'esforços de manera que es faciliti als diferents agents socials i formatius que coincideixin en aquest camí poder treballar per tal d'assolir un mateix objectiu, aportant elements complementaris i incrementant els recursos necessaris.

Dues reflexions que menen al mateix punt

Entorn de l'any 1984, mentre Caritas Interparroquial de Vic reflexionava com adaptar millor els seus serveis al col·lectiu marginat de la ciutat, l'Escola Comarcal d'Adults Miquel Martí i Pol estava pensant com replantejar els cursos d'alfabetització, de neoelectors i de certificat, adreçats comunament a sectors marginats.

La coincidència en el temps i en el fet que ambdues institucions cerquin respostes més enllà dels seus propis àmbits «normals», permet continuar conjuntament la reflexió i marcar-se unes pautes comunes d'actuació:

Neix un curs

Aplicant la nostra reflexió a un col·lectiu concret d'unes 35 persones, en la seva majoria dones, es configurarà un curs que es marcarà com a objectiu aconseguir la cohesió del col·lectiu per poder enfrontar-se, unit, a una problemàtica comuna, que passa per les següents fites:

- Recuperació de l'estimació i confiança en un mateix.
- Descobrir vies útils per a la recomposició de la vida familiar i social.
- Avançar passos en ordre a intentar sortides laborals que no signifiquin una consolidació en la marginalitat.

Vàrem considerar que «la família» constituïa un bon pal de pallar per tal d'aglutinar, donar cohesió i simultaneïtat al tractament dels aspectes suara esmentats. L'anàlisi de l'origen, la consolidació, l'aplicació, les alteracions... del nucli de convivència dels participants, permetria que afloressin les mancances més importants que els calia superar. En previsió de les demandes que podien anar apareixent (es disposava d'un estudi previ força detallat dels alumnes) es va definir quines eines calia anar treballant en els diferents «tallers» (classes).

Els tallers

A tall indicatiu, referim alguns dels aspectes que es desenvoluparen, sempre amb el rerafons de «la família».

Taller de llenguatge:

— Comprensió dels documents més habituals i de la informació que proporcionen els altres tallers

— Poder omplir impressos, instàncies i poder escriure la «Història familiar»

Taller de matemàtiques:

— Càlcul d'una nòmina i d'una dieta, components i cost

Taller de socials:

— Conèixer la família com una realitat que ha anat prenent diferents formes en les distintes cultures i societats

— Poder interpretar plànols i gràfiques per poder situar i quantificar elements de l'àmbit dels serveis sanitaris, formatius, d'oci, d'interès laboral, etc.

Taller d'higiene. Salut i nutrició:

— Sense perdre's en aspectes anecdòtics, procurar una reflexió crítica i preventiva respecte als temes que suggereix el taller.

Taller ocupacional:

— Generar confiança en les pròpies habilitats manuals, estimular la creativitat i adquirir nous hàbits de treball.

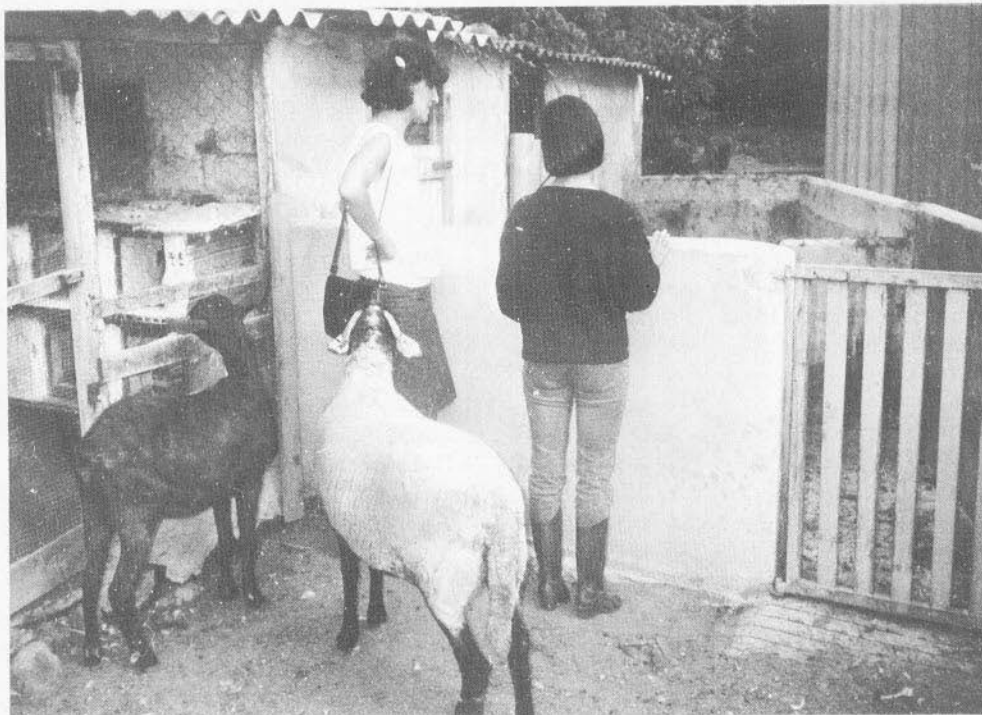
— Practicar: reparacions domèstiques, serigrafia, confecció d'espardenyes, macramé, cistelleria, costura, conserves, herbes medicinals, mitja i tapís.

Al llarg dels divuit mesos que dura el curs —en resten dos per a donar-lo per acabat—, aquest taller és el que ha sofert més canvis. En un moment determinat semblava que la sortida ocupacional del curs podia ser una cooperativa, mentre que ara, sense descartar aquesta possibilitat, es cerca una sortida més adequada a les necessitats i possibilitats específiques de cada persona. És en aquesta línia precisament que s'està intentant la consolidació de petits grups de suport mutu, generats a partir d'objectius comuns, que en comú s'intenten solucionar.

Taller de comunitat:

— Desvetllar la solidaritat dels participants compromentent-los a treballar en comú per a resoldre els problemes comuns

— Cercar la manera com la dinàmica genera-

da en el curs pot resultar útil per a la vida quotidiana.

El postcurs

D'alguna manera aquesta constitueix una idea obsessiva: d'una banda, el temps del curs és insuficient per aconseguir l'objectiu marcat, d'altra banda hi ha aspectes formatius que han de desenvolupar altres institucions o serveis; per això ens ha interessat connectar els alumnes amb entitats i serveis, procurant que el marc del contacte hagi estat sempre el que correspon a aquests agents, i no pas el marc escolar; així s'ha intentat iniciar una relació que posteriorment hauran de desenvolupar els participants amb el «Planing Familiar», els sindicats, el Servei d'Atenció a la Llar, associacions de pares i l'INEM.

Qui ha tingut cura del curs

El «professorat» del curs l'han constituït bàsicament cinc persones: dos assistents socials de Càritas, dos mestres de l'Escola Miquel Martí i Pol, un metge, a més de dos professors de tallers i altres professors eventuais. Càritas ha dotat el curs amb beca-salari.

La relació de l'equip s'ha basat en dos grups de treball que es reunien un total de quatre hores setmanals. Un grup era l'encarregat de gestió i organització i l'altre tenia cura dels aspectes de dinàmica i contingut del curs. Aquestes reunions es consideren fonamentals per a la marxa del curs.

Quan d'aquí a dos mesos s'acabi el curs, considerem fonamental el mantenir un mes més aquestes reunions per tal de fer una avaluació a fons.

ADRECES D'ENTITATS QUE ES DEDIQUEN A L'EDUCACIÓ D'ADULTS

33

AEPA

Francesc Cambó 14, 8è - 1^a.
08001 Barcelona
tel.: 315.47.07

CEDES

Muntaner 95, 1r. - 1^a.
08036 Barcelona
tel.: 200.61.77

ESICO

Muntaner 50, 4t.
08011 Barcelona
tel.: 323.04.99

ESTRI

Tantarantana 8, pral.
08003 Barcelona

EL ROURE

Francesc Cambó 14, 8è - 1^a.
08001 Barcelona
tel.: 315.47.07

PROMOCIONS (Centre de Serveis per
a l'Ocupació)

Roger de Llúria 41, pral.
08009 Barcelona
tel.: 317.67.90

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS
D'ADULTS DE MENORCA

Sant Joan 10
Maó

CEP (Seminari d'Alfabetització)

Asaran 24
Castelló

Grup Alfa d'Alfabetització d'Adults

Avda. Aguilera 1, 2n.
Alacant

PUBLICACIONS DEL CENTRE UNESCO DE CATALUNYA

GUIA DE LES NACIONS UNIDES

A través d'aquesta «Guia de les Nacions Unides» el lector podrà conèixer quina és i quina ha estat, al llarg de quaranta anys d'història, l'acció de l'ONU a favor de la pau i del desenvolupament, de la dignitat i del progrés dels pobles.

LA CIÈNCIA I LES FRONTERES DEL CONEIXEMENT

La investigació conjunta de la naturalesa i la imaginació, de l'univers i de l'home, ens podria acostar més a la realitat i ens permetria afrontar els diversos reptes dels nostres dies.

De venda a totes les llibreries.

CENTRE UNESCO DE CATALUNYA

Mallorca, 285, pral. 08037 Barcelona tel. 207 17 16 Télex 98314-CUNC

LLIBRES INFANTILS

LA XARXA

100. El trencaclosques de set peces

(Cercant Catamòides, I)
Jordi Bastard - Josep M. Ramon

La col·lecció «La Xarxa» arriba al número cent amb l'única d'una sèrie sobre la història de Catalunya contada als infants en forma novel·lada però rigorosament exacta, escrita per dos professors que unen al domini de la seva matèria uns indubtables dots pedagògics i literaris.

99. Mai no dirien que els va passar

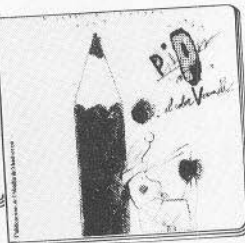
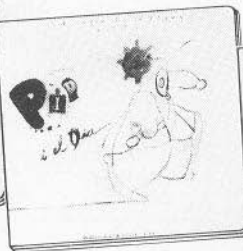
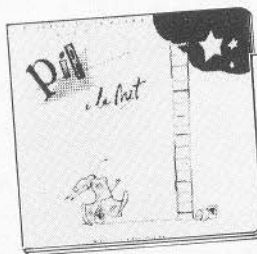
Maria Rosa Barrera

Set narracions divertides i planeres d'uns valents descrits dintre uns ambients quotidians.

Preu de cada volum:
530 ptes (IVA inclòs)

Col·lecció Pip

Una nova col·lecció per als nens que encara no saben llegir

Ricardo Alcántara

Dibuixos de Gusti

Pip i la nit

Pip i el dia

Pip i el color vermell

Pip és una narració en imatges. A partir d'ella, els més menuts podran conèixer els seus primers contes. Els més grans també els poden ajudar i, deuant llibre la imaginació, entre tots recrearan les aventures d'en Pip.

Preu de cada volum:
425 ptes (IVA inclòs)

LLIBRES DEL SOL I DE LA LLUNA

Col·lecció il·lustrada per a infants.
Textos clàssics o d'autors actuals,
de lectura fàcil i suggerent.

39. Vet aquí un boiet

Montserrat Beltran,

Teresa Boada, Rosa Burgada

Il·lustracions d'Anna Clariana

La història del petit Lacti, de la família universalment respectada dels Rovellons.

40. Carta de la lluna

Teresa Duran

Il·lustracions de Victor Batallé

L'estany cas del senyor Pau, carter a Farrerons, i els paquets de la NASA procedents de la lluna.

41. Corre, correfoc

Isidre Grau

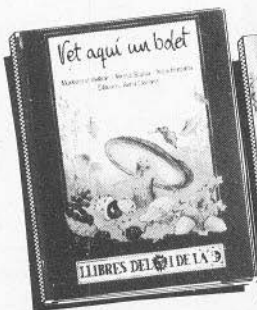
En Marc, els dracs de festa major i els dimonis donen lloc a tota una aventura plena de color.

42. El canelobre màgic

M. Assumpció Ribàs

Si mai se us presenta a casa vostra en Pessigolles, un toilet de mirrada moleta, tracteu-lo bé, que hi sortureu guanyant.

Preu de cada volum: 650 ptes.
(IVA inclòs)

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Distribució: L'Arc de Berà - Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Lluïl, 10, 14 - Tel. 300 32 51 / 300 33 00 - 08005 Barcelona

DESCOBRIM UN POBLE

Introducció

El motiu immediat del joc fou que després d'haver estat durant quatre dies al mig d'un poble, ens adonàrem que els alumnes el desconeixien totalment. Encara que l'activitat principal de l'estada a Tuixén era fer un curset d'esquí de fons, ens va semblar important fer aquesta descoberta del poble.

Creiem, pels resultats obtinguts, que pot ser una manera motivadora per a fer aquesta coneixença i per aquest motiu us el presentem.

Objectius

1. Conèixer mitjançant un joc de pistes el poble on es desenvolupen les colònies.
2. Motivar els alumnes del Cicle Superior en la coneixença del medi immediat a través de la simulació del món del futur.
3. Treballar diferents aspectes del llenguatge: matemàtic, gràfic, històric, etc., en la descoberta de la realitat.
4. Identificar mitjançant diferents missatges les característiques socio-econòmiques, culturals, històriques, etc., de la comunitat on es viu durant les colònies.
5. Relacionar-se amb els habitants d'un lloc per mitjà del contacte directe.

Material

- Paper de plata
- Retoladors

- Cordill
- Paper, sobres
- Llapis i bolígraf
- Cons de telers
- Cassette
- Música d'ordinador
- Colorants per a aliments
- Càpsules de farmàcia
- Imaginació

Realització

Es distribueixen els diferents nois/noies en tants grups com creguem necessari (en funció del poble i del nombre d'alumnes que tenim). A cada grup se li assigna un nom que pot ser: grup alfa, grup beta, grup gamma,

grup delta, grup èpsilon, grup ro, grup omega...

Se'ls diu que som una colla d'extraterrestres que hem arribat d'un lloc llunyà i volem conèixer les característiques dels «terrícoles» que visitem.

Donem a cada grup onze sobres en els quals hi ha el mateix nombre de missatges que ens permetran conèixer el lloc on hem aterrat amb les nostres naus.

L'exemple que farem servir està fonamentat en unes colònies que vàrem realitzar durant el curs 1986-87 els alumnes del Cicle Superior del E. P. Puigberenguer al poble de Tuixén (Alt Urgell).

Els missatges que podríem fer servir, i que es poden variar en funció de les característiques del grup al qual van destinats, serien:

MISSATGE 1: Els terrícoles tenen formes estranyes d'organitzar el territori. A quin lloc hem aterrat? Desxifreu-lo amb l'ajuda del codi alfabeta-numèric X 13

11220 2118751212
(ALT URGELL)

MISSATGE 2: Quin és el riu que travessa el poble?

Planeta on hem aterrat

Nom amb què designen les nostres naus

Raigs que fan servir per ballar

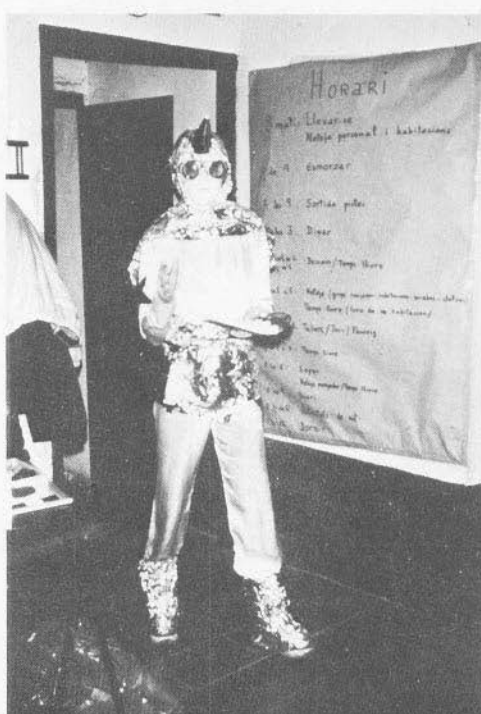
Cos celest

SOLUCIÓ: món - ovni - laser - astre

MISSATGE 3: Aplicant el càlcul matemàtic $2/7283$ de la constel·lació Delta, quants terrícoles viuen aquí? El doble dels habitants que hi ha més 14, és igual a la meitat dels mateixos més els que són, més 73.

MISSATGE 4: Els terrícoles estan a la fase històrica Gamma (ara tot just han descobert el món de la imatge i amb el vídeo estan més contents que un gos amb un os). Busca un vell que t'expliqui coses d'abans.

MISSATGE 5: Els terrícoles no coneixen en-

ca l'alimentació a base de l'àcid desoxiribonucleic (ADN), per això la seva alimentació està fonamentada en una colla d'animals de l'estadi primari no evolutiu. Busca els animals que tenen els terrícoles en el lloc que ells anomenen granges.

MISSATGE 6: El seu estadi poc evolucionat fa que encara tinguin un cap dins el grup i no estiguin sota les ordres del gran ordinador central MSDOS/2.745.

Aquest cap l'anomenen alcalde. Busqueu-lo (el trobareu a prop del lloc on hem aterrat) i demaneu-li:

- Què són boscos comunals?
- Què se'n fa del que s'hi obté?

MISSATGE 7: Busqueu un terrícola i demaneu-li cinc conreus del poble.

MISSATGE 8: Els terrícoles tenen el costum de tancar els terrícoles entre quatre parets

durant la major part del dia. Encara no han descobert el pensament cognoscitiu lògicoformal. Quants terricolets van al lloc que ells anomenen escola?

MISSATGE 9: Escriviu tots els serveis del poble.

MISSATGE 10: Per al sopar molecular ADN cal portar l'unicorn. Demaneu-lo a:

Xènon Z-28

Ràdon Z-29

Argon Z-30

Kripton Z-31

MISSATGE 11: Per sopar, i abans de tornar tots a la nau-dida, porteu una mostra de la terra tuixentina.

Un cop cada grup ha omplert els missatges i s'ha fet l'unicorn per anar a sopar (en el nostre cas es tractava de decorar amb paper de plata un con de cartró d'aquests que es fan servir a les fàbriques tèxtils) es fa una valoració i comentari de tots els elements estudiats. Cal comentar el mode de vida de la comunitat on vivim aquells dies i, si es tracta d'un medi diferent a la realitat quotidiana de l'alumne, valorar-ho extensament i aprofundir-ne les causes.

Si volem continuar amb la motivació que pot haver-se despertat en ells, podem preparar un sopar del futur que consistirà a do-

nar per part d'un robot —un mestre o monitor disfressat— tres pastilles a cada noi.

A les nostres colònies vàrem omplir una càpsula amb xocolata en pols, una altra amb sucre i una tercera amb aquests preparats de taronjada o llimonada comercial (les càpsules les vàrem treure d'una farmàcia). Per donar més color a l'assumpte, l'aigua estava teñida amb colorants d'aquests que es fan servir per al aliments i que es troben en qualsevol comerç d'alimentació. Mentre tothom estava assegut a les taules on hi havien dibuixats plats triangulars en paper, la música ambiental no parava de fer els sorolls de l'ordinador.

Quan va acabar el sopar tothom s'aixecà de taula. Al cap d'una estona es va fer entrar els nois a sopar de «veritat», amb l'única particularitat que tot el menjar estava teñit de colorants. Si bé en un principi varen mostrar certa aprensió davant del menjar: purés de patata de color blau cel, aigua rosa, etcètera., aviat van seguir el joc i es van engrescar amb tot l'espectacle.

Creiem que l'experiència va resultar positiva i va trencar una mica la clàssica descoberta de poble que es fa difícil de treballar en segons quins cursos de l'EGB.

Mestres cicle superior
E. P. Puigberenguer
Manresa

FORMACIÓ ÈTICA A L'ESCOLA

1. Formació Ètica, avui?

L'Escola Pública acull nens i nenes molt diferents.

Molts d'ells, en percentatge variable segons els barris, procedència, feina dels pares, etc., vénen ja amb un cert «bagatge ètic» però també n'hi ha molts que per circumstàncies ambientals i familiars el porten deficient, quan no nul del tot. Referint-nos al Cicle Mitjà, ens trobarem que molts hàbits, actituds, comportaments, etc. s'han treballat a Parvulari i Cicle Inicial.

El Cicle Mitjà és on tots aquests comportaments s'han de reforçar, ampliar i crear una base sòlida, perquè pot passar que al Cicle Superior es continuï aquesta tasca, o que, desgraciadament, a causa de l'estructura actual d'aquest Cicle, de les diferències de pensament entre el professorat i de l'edat conflictiva dels alumnes, això quedi reduït al mínim. Tots aquests hàbits s'han d'anar repetint, insistint-hi dia darrera dia. Quan ho descuidem, tot s'oblida ràpidament. També el comportament del mestre ha d'anar d'acord amb el que s'ensenya, cosa que sovint requereix una reflexió periòdica sobre la pròpia actuació. Hàbits com el de dir «bon dia» o el de neteja, actituds com parlar sense cridar o tractar amb respecte tothom, i tantes petites coses que semblen sense importància, han de ser revisades constantment pels mestres conjuntament, intentant esbrinar la mida que per a cadascú tenen aquests comportaments.

L'escola és el lloc on s'ha d'intentar corregir les mancances cíviues que podem observar a la societat en general. Però, enca-

ra ara, aquesta institució dóna més importància a la transmissió d'informació que no pas a les vessants vivencials i educacionals de la seva funció pedagògica. I més d'una vegada ajuda a reforçar comportaments que qualificaríem d'«immorals» reproduint a les aules aquells contravalors presents a la societat: insolidaritat, competitivitat, individualisme, sexisme, predomini de la «força», etcètera.

2. Ètica, civisme i moral

L'ètica ha estat entesa al llarg de la història com a ètica normativa, és a dir, com a disciplina filosòfica que ens diu en l'ordre dels principis (i no en el dels actes o comportaments de cadascú) el que és bo i el que és dolent, o sigui, senzillament, el que hem de fer i el que no hem de fer.

El civisme seria bàsicament el comportament en la societat civil, el tracte amb els altres, unes actituds de convivència humana necessàries per fer la vida, en definitiva, més agradable.

El terme «moral» sembla que en l'actualitat pateix un cert desprestigi, potser perquè el considerem connectat amb actituds prohibitives, arbitràries, religioses, etc. Nogensmenys, ètica i moral es fan difícils de separar. Hi ha qui addueix que la moral canvia i l'ètica no. La història, però, ens demostra que tot evoluciona, fins els valors. Pensem, per exemple, en el patriotisme exagerat, en el militarisme, en la fe irracional. Avui ens espanten aquestes coses perquè sabem que porten sovint al fanatisme i a la intoleràn-

cia, però no massa anys endarrera la majoria de la gent no pensava així i encara avui hi ha grans sectors de la població que comparteixen aquests tipus de sentiments.

Si fem un projecte per a la transmissió d'uns valors hem de ser una mica utòpics. Però, per altra banda, es fa difícil a vegades conciliar la vivència d'unes actituds de manera que no entrin en conflicte amb la societat. Per exemple, anys endarrera a l'escola progressista es prenién actituds democràtiques que en aquell moment en el nostre país no tenien una correlació amb la vida política i social. Avui fomentem —o intentem fomentar— actituds solidàries, cooperatives, de respecte al menys dotat, quan la realitat de l'atur porta a la competitivitat, a l'afany de ser «el primer» (perquè si no, hi ha el perill de ser el darrer), al camp qui pugui, etcètera.

3. Objectius bàsics d'una programació per a aquests ensenyaments a l'escola

En una societat ideal gairebé no seria necessari insistir en aquests aspectes ètics i cívics, perquè a la cèl·lula familiar i social constituïrien una manera de viure. La realitat però és que som força incívics —i només cal observar el carrer, la mateixa escola, els adults— i que a l'escola això no pot ser un punt i a part sinó la base de totes les matèries.

Els objectius bàsics haurien de ser:

- Partir de la realitat fent estudis simplificats i realistes.
- Marcar uns mínims concrets que s'haurien d'aconseguir en aquesta etapa escolar.
- La revisió periòdica de la situació social, personal, escolar, etc.

S'ha d'intentar procurar adaptar el comportament dels adults a aquests objectius.

Els valors que defensa l'escola han d'anar implícits en el Projecte Educatiu i aquest hauria de ser objecte constant de consulta i revisió i no un paper arxivat al calaix.

La programació d'hàbits pot ser una cosa més precisa, però hem d'evitar que es converteixi en un llistat exhaustiu, ja que llavors correm el perill de no fer-ne cas.

Els hàbits, segons la intenció concreta de l'equip, els podem dividir en:

- Hàbits de neteja i higiene (rentar-se les mans, no llençar papers...)
- Hàbits de treball (mantenir l'atenció, saber explicar el que s'ha escoltat...)
- Hàbits de convivència i relació (puntualitat, saludar, parlar fluïx...)
- Tècniques de treball (presentació de la feina, estudi...)

Una altra divisió possible seria:

- Hàbits d'autonomia personal (aquí entraria la higiene, la cura del propi cos, el menjador...)
- Hàbits d'autonomia social (relació amb el grup, amb els mestres, comportament en desplaçaments...)

Aquesta programació no es pot «donar feta». Ha de ser objecte d'un treball de l'equip de mestres amb participació de tothom un cop observades les actuacions que es donen a l'escola. També caldrà que cada Cicle insisteixi més en unes coses o en unes altres i que s'especifiquin aquelles actituds concretes que es volen aconseguir. A una

escola pot no tenir massa importància el problema de la neteja i a una altra està totalment resolta la puntualitat. Malgrat tot això, les actuacions canvien, evolucionen i una programació sense revisió no servirà per a res.

4. Quins valors ha de potenciar l'escola?

Creiem que, abstractament, ens posaríem tots d'acord en el fet que l'escola d'avui ha de potenciar la tolerància, l'esperit crític, la cooperació, el respecte al medi natural, la creativitat, la no-violència... És quantes aquestes coses prenen cos en les actituds reals que hi ha diferències importants. Pensem, per exemple, en les posicions personals davant l'ingrés a l'OTAN, en les diferències de criteri a avaluar els alumnes, en la rèmora autoritària que portem a sobre (quantes vegades no m'he sentit —encara— repetir allò de «la bufetada a temps»). Som tolerants fins que la disciplina se'ns escapa de les mans, constatem el fracàs dels nostres esforços quan veiem el comportament del jovent que ha passat per les nostres aules i, sobretot, ens espanta el futur que espera als nostres alumnes, particularment als menys dotats per a la lluita, als menys intel·ligents per a la vida pràctica i competitiva i ens preguntem si els hem donat els recursos necessaris per continuar desenvolupant-se en el futur.

Totes aquestes actituds personals, tan humanes, només es poden resoldre en l'intercanvi constant d'experiències, en el diàleg i el respecte entre ensenyants i en una mica de confiança utòpica en el demà.

No podem tampoc quedar-nos amb l'observació «per sobre» dels resultats que aconseguim amb la nostra tasca.

Si volem ser seriosos cal que ens llencem una mica a fer petits estudis sobre els criteris ètics dels alumnes.

En això seria de gran ajuda la col·laboració de les Universitats, de la Normal, de les institucions en general a l'hora de la recopilació i anàlisi de resultats. Un joc habitual al pati pot donar lloc a fer petites enquestes sobre les opinions morals dels nens i nenes. Nosaltres podem creure de bona fe que allò que «prediquem» fa forat en els comportaments diaris i la realitat ser molt diferent. El treball d'estudi i d'investigació no ha de ser un «pedaç» motivat per la realització d'una feina universitària, sinó producte d'una necessitat del mestre i objecte d'una preparació coherent i això ens ha de dur a prendre després les mesures necessàries per millorar la formació dels nostres alumnes.

Avui, més que mai, fan falta l'optimisme i la il·lusió a les nostres escoles perquè l'objectiu principal de tota la nostra feina no és més que la de tenir a les classes nens i nenes contents d'aprendre i preparar adults feliços, que s'acceptin ells mateixos i que col·laborin en la transformació de la societat i en la construcció d'un món més just.

Alicia Puértolas i Espallargas
Júlia Costa i Coderch

del grup «Salòria» (Ciències Socials)

maig 1987

LA LECTURA DEL MEDI

Des dels voltants de l'any vuitanta fins avui han anat apareixent al País Valencià textos didàctics que impliquen una lectura del medi. Es tracta de textos que integren el currículum de socials i darrerament de sòcio-naturals, adequades a l'EGB. L'àmbit de les lectures ha estat divers:

- Referent a municipis coneixem les publicacions: «Sagunto y su entorno», Puçol, L'Olleria, Dénia, Sagunt i a falta de publicar Lliria, Xàtiva,...
- Pel que fa a les comarques sabem dels textos: La Safor, La Vall d'Albaida i el Camp de Morvedre. A falta de publicar: El Camp del Túria, L'Horta, La Plana,...
- A nivell provincial coneixem el text «La província de Alicante». No entenem quin sentit pot tenir aquest àmbit.
- A nivell de país començaren les editorials a publicar textos. Cal destacar els primers: «El País Valencià» de la editorial Santillana i «El País Valencià», també en versió castellana, d'Anaya. Són textos que han desaparegut pràcticament de l'ús, entre d'altres causes perquè no estan adaptats al cicle mitjà i no integren el currículum previst en aquests nivells educatius. Darrerament les editorials estan fent el llibre de cinquè d'EGB amb el nom de «Comunitat Valenciana», però es tracta de lectures —amb més o menys encert— del medi social.

El fenomen és de singular importància en l'educació, sobretot si es contempla des de l'òptica de la renovació o animació de l'Escola. Aquesta és la raó que excusa la meua

intervenció, que intenta introduir en el discurs i diàleg pedagògic la lectura del medi.

Podríem dir que la lectura del medi és l'estudi didàctic del món que envolta l'alumne. És per tant una activitat del(s) professor(s) i prèvia, o al marge, de l'estudi del medi pels alumnes. La seua finalitat és la de seleccionar els elements més significatius i adequar-los a l'edat dels alumnes a què va destinada, per tal d'assegurar un currículum escolar ancorat en el medi, cosa que és difícil d'aconseguir si partim de l'alumne exclusivament.

Cal recordar que preconitzem, seguint els moviments de renovació, el medi d'àmbit municipal per al tercer nivell d'EGB, el comarcal per al quart i el país per al cinquè. No es pretén, evidentment, que els alumnes d'aquests nivells entenguen amb profunditat l'àmbit corresponent, sinó que a partir del nivell *x* s'ha d'estudiar l'àmbit *y* per anar aprofundint en els nivells superiors, així com ampliant l'àmbit d'estudi.

Adonem-nos que la lectura del medi és una tasca complexa, que implica un munt d'activitats i coneixements quasi bé impossibles d'abastar per una sola persona o un equip de professors allunyats del medi més immediat a l'alumne, l'àmbit municipal i comarcal. Les més importants, a banda de les tasques organitzatives, mitjans i capacitats, són:

1. Inventari de les fonts d'informació:
 - Orals: testimonis, llegendes, narracions, cançons, ...
 - Bibliogràfiques: llibres, revistes, documents, ...

38.- HISTÒRIA:

QUAN MORVEDRE ERA UNA CIUTAT EMMURALLADA

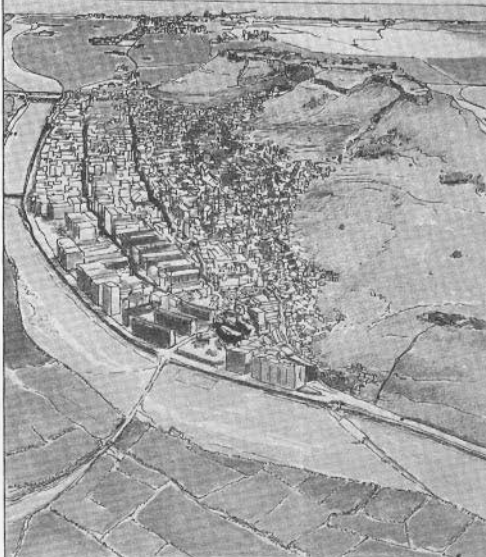
Des de molt antic Sagunt fou una ciutat emmurallada. Sagunt passà a anomenar-se Morvedre, que vol dir "murs vells". Dins de les muralles construïren els habitants les seues cases. En aquells temps els habitants de Morvedre eren agricultors. Algunes famílies eren comerciants que transportaven els productes amb vaixells i carros.

39.- HISTÒRIA:

LA CIUTAT ACTUAL

La ciutat actual de Sagunt està construïda majoritàriament fora de les antigues muralles medievals. A més a més s'ha construït el nucli de Sagunt Port que és més gran que Sagunt Ciutat. Els edificis de Sagunt són alts i els camins s'han transformat en carreteres. Els carrers i les places, així com les carreteres, estan sempre plenes de vehicles.

2. La lectura del medi per part del mestre tampoc no és contradictòria amb *la investigació a l'escola* preconitzada pel Moviment de Cooperació Educativa Italià.² En primer lloc perquè tenen objectius didàctics diferents: la lectura del medi és aproximació, descripció, coneixements bàsics o instrumentals i la investigació és aprofundiment, relació, deducció o descobriment. En segon lloc perquè la lectura del medi aplicada a l'escola no esgota l'estudi del medi, de manera que pot ser un complement ideal per a la investigació.

3. La tècnica de *la contextualització*, bàsica en la metodologia d'immersió, troba, en

el mestre que ha realitzat la lectura del medi i el domina, el professional idoni. Efectivament, les lectures del medi no poden oblidar la llengua del lloc, que ha de ser vehicle natural de comunicació, expressió i estructuració del món.

Des del punt de vista del mestre, la lectura del medi és una tècnica de dinàmica de grups que, al meu parer, resulta més efectiva que les que impliquen els moviments educatius anteriors. Apreciem en principi que compromet en l'aprofitament del medi els mestres que han realitzat la lectura i seguidament els mestres que apliquen el material elaborat. Tots dos col·lectius es veuen abocats a participar en una adaptació constant del material als alumnes, ja que tant el medi com els alumnes canvien. Així que desencadena en ells, integra els segons, en un concepte de mestre participatiu, modern. Respecte dels mestres que no s'embarquen,

2. Tonucci, F., *La escuela como investigación*, Ed. Avance. Del mateix autor *A los tres años se investiga*, Ed. Avance. Altres llibres sobre el tema: G. Giardiello i B. Chiesa, *Els instruments per a la recerca i Àrees de recerca a l'escola elemental*. De M. Nadal i J. Pujol, *El medi a l'escola*. «Guix», núm. 66.

en ser de la mateixa població o comarca on es porten els textos a partir del medi, queden en evidència, en una situació professional delicada, entre el desafiament personal i la indiferència. Caldria insistir més en els avantatges d'escometre les lectures del medi en equip, no sols perquè s'aconsegueix una lectura més objectiva, s'abasten millor les fonts d'informació o, com acabem de dir, s'avança més en l'extensió i aplicació de noves metodologies i tècniques, sinó perquè totes aquestes coses són conseqüències de millores anteriors: quan s'ajunten dos o més mestres i comencen a llegir el medi, apareixen diferències d'interpretació, d'adequació al pensament pre-formal dels alumnes del cicle mitjà i de graduació dels ítems, i amb la discussió s'aprèn.

La lectura del medi per part dels mestres posa la primera pedra per replantejar de bell nou problemes conceptuals clàssics de la pedagogia:

1. *La globalització.* La lectura del medi suposa una reinterpretació del món que envolta l'alumne, de manera que a l'hora d'emprendre la lectura d'aqueixa globalitat hem de resoldre al menys artificialment possible la interrelació i dependència de les diferents àrees de coneixement. Al País Valencià, com hem dit, estem fent lectures del medi sòcio-natural per als nivells de tercer (municipi) i quart (comarca).

2. *Saber i saber ensenyar.* Sovint, en trobades de mestres, s'ha plantejat si per saber ensenyar (estudiar el medi) cal saber (conèixer el medi). La qüestió se sol salvar dient que hi ha qui sap i no sap ensenyar, i que qui sap ensenyar acaba per aprendre. Doncs bé, la lectura del medi fa que el mestre conega el medi i sàpiga ensenyar-lo.

3. *Arrelar l'escola al medi.* La lectura del medi fa del medi el principal magatzem de recursos de l'Escola, però és també una alternativa pràctica que pot aconseguir que els alumnes estimen allò que coneixen i pu-

guen preservar-ho o transformar-ho si convé. Partir del medi, o el medi més immediat (municipal, comarcal i país) com a fonament i base de l'ensenyament no vol dir que oblidem el món més llunyà, tot el contrari, els elements més significatius del món més llunyà a l'alumne ens serviran de contrast i estímul per aprofundir en el medi propi.

Finalment em faré ressò d'algunes acusacions que es fan a la proposta d'organització de mestres per realitzar la lectura del medi:

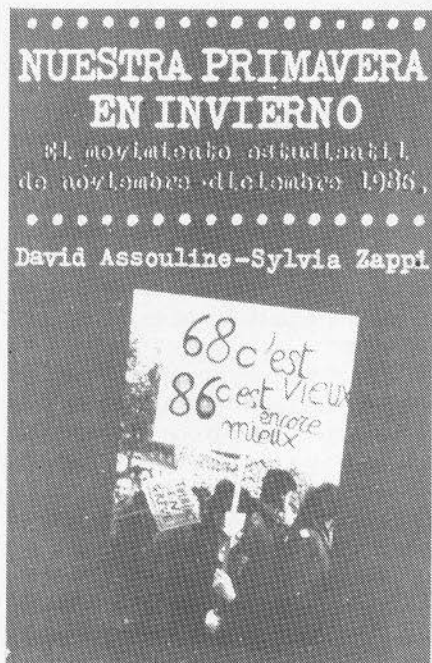
1. *Les lectures del medi són llibres de text* i arrossequen els mateixos problemes que susciten aquests. Ja hem parlat dels avantatges de la lectura del medi, cosa que no proporcionen els llibres de text, però explicitem una vegada més que la lectura del medi sols té sentit si fa treballar l'alumne sobre el seu medi, de manera que asseguruen la transmissió d'allò particular a allò general i a l'inrevés. Els llibres de text són sempre generalització, ja que responen a interessos fonamentals econòmics. Els equips de mestres busquen fonamentalment l'efectivitat didàctica.

2. *La lectura del medi esgota les possibilitats d'investigació d'alumnes i mestres.* Hem dit abans que estudiar el medi a partir de la lectura realitzada per mestres no és investigar, fins i tot diríem que no esgota ni les possibilitats d'ampliar la lectura, ja que, com dèiem, el que es pretén és assegurar els elements significatius o/i mínims. Per exemple, si una lectura diu que el riu X té tants quilòmetres, les possibilitats de continuar fent aritmètica són moltes més: amidar l'amplària, l'alçada de les vores, ... D'altra banda, per part dels mestres, és clar que les lectures són sempre revisables, ampliables a les àrees de coneixement que es desitge, però després de les lectures els mestres poden realitzar tot un seguit de materials complementaris: itineraris, quaderns de camp, guies de museus, arxius, exposicions, monografies, vídeos, ...

Per tot el que hem dit, la lectura del medi és una alternativa a la dinàmica de grups de mestres és una alternativa al llibre de text del cicle mitjà i és una proposta complementària a les més innovadores. Al nostre entendre és un fenomen didàctic, almenys al País Valencià, d'una importància equivalent a la que tingueren els moviments de renovació durant el franquisme, els moviments

democratitzadors de l'Escola o els de normalització lingüística, als qual es troba unit pels protagonistes —els mestres—, ja que molts són els mateixos, i sobretot per la intenció i el contingut de les seues proposicions.

Manuel Civera i Gómez
Sagunt, novembre 1987

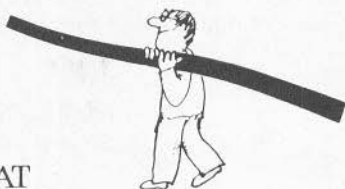
PANDORA LIBROS

David Assouline i Silvia Zappi són els representants més significatius del moviment estudiantil de 1986 a França.

«NUESTRA PRIMAVERA EN INVIERNO», recull amb un viu estil periodístic el conjunt dels fets vistos pels diferents protagonistes: estudiants d'institut i universitaris, professors, pares i sindicats de treballadors.

Un llibre complet. Des l'organització i estructura del moviment fins l'ús de la telemàtica, el «minitel». Declaracions, cançons, manifestacions i acudits combinen el reportatge amb el document dels esdeveniments que culminaren amb la victòria dels estudiants.

A totes les llibreries. 263 pàgines.
Preu 875 pts. (IVA inclòs).

ELS GRUPS DE TREBALL

Els grups de treball estan formats fonamentalment per mestres en actiu que es troben al voltant d'un tema determinat.

El nombre i estabilitat dels components, la periodicitat de trobada, el temps i la trajectòria de funcionament, varien d'un grup a un altre.

En comú hi ha, però, la reflexió sobre la pràctica pedagògica i el desig de millorar-la a partir de l'intercanvi amb els altres membres del grup i l'anàlisi de les aportacions teòriques.

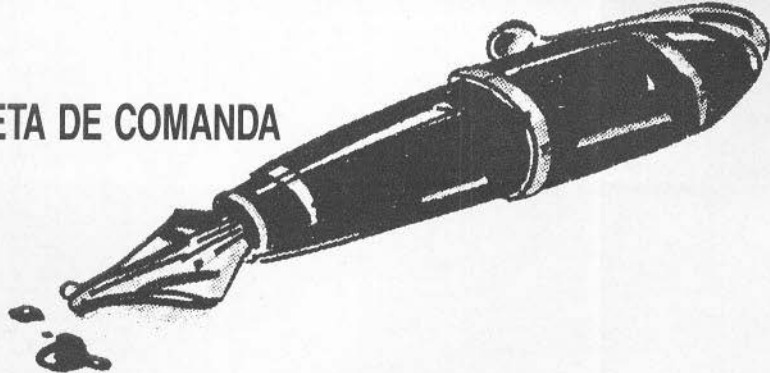
Els temes són variats, com variats són els interessos dels mestres. Així hi ha grups formats per mestres de diferents etapes que treballen un àrea d'aprenentatge, d'altres que aprofundeixen sobre la didàctica d'una matèria o una tècnica en uns determinats nivells i alguns que tracten aspectes més globals.

Però la vida de classe és més àmplia i rica

que la suma d'activitats que es realitzen al voltant de les àrees curriculars. Els aspectes que ens fixem com a mestres d'unes edats, l'organització de què ens dotem, els materials que empren, com avaluem, els condicionants que incideixen en la nostra feina... són els aspectes que es tracten als grups d'etapa.

El treball dels grups que es reuneixen a l'Associació —que són més d'una vintena— tenen punts coincidents o complementaris, però sovint l'intercanvi es fa difícil per la poca disponibilitat de temps de trobada. És amb la idea de donar a conèixer qui són i què fan, tant a la resta de grups com al conjunt de l'Associació, que enguany s'han recollit en un petit dossier els projectes de treball que els grups es fixen a principi de curs. Pretenem que aquesta sigui una eina estable de divulgació, i esperem que cada cop siguin més els grups que hi puguem incloure.

BUTLLETA DE COMANDA

Assenyala els exemplars que vulguis i te'ls enviarem per reembossament més despeses d'enviament

PREUS
(IVA inclòs)

Temes d'in-fàn-ci-a

☐ 1. Les necessitats i els drets dels infants	371,— ptes.
☐ 2/3. Trenta-tres contes	795,— ptes.
☐ 4. L'infant i l'escola bressol	424,— ptes.
☐ 5. Esport	583,— ptes.
☐ 6. Jocs dansats	1.028,— ptes.

Dossiers «Rosa Sensat»

☐ Descubrim el Teatre	742,— ptes.
☐ Contes per a tot l'any	954,— ptes.
☐ Com treballem les vocals	1.007,— ptes.
☐ Didàctica de la Matemàtica al Cicle Inicial	1.643,— ptes.
☐ L'observació en la tasca educativa	901,— ptes.
☐ Dramatització, activitat lúdica a l'escola	583,— ptes.
☐ Astronomia a l'escola	1.060,— ptes.
☐ Les sortides. Una tècnica i un recurs per a l'estudi del medi	1.749,— ptes.
☐ Tècniques d'expressió escrita: cicles inicial i mitjà	806,— ptes.
☐ Cultures Pre-Colombines. 1. Mesoamèrica	795,— ptes.

Per estalviar-vos problemes —i diners—, els residents de Badalona, Barcelona, Sabadell i Santa Coloma de Gramenet, dirigiu-vos, si us plau, a les botigues d'ABACUS.

Igualment, els residents de les ciutats grans, demaneu els llibres a la principal llibreria de la localitat.

Nom i cognoms:

Adreça: Tel.

Població: C.P.

**Associació de Mestres
«ROSA SENSAT»**

Còrsega, 271
08008 BARCELONA

A EN JOAQUIM FRANCH

De la conferència pronunciada per Pere Darder, al Saló de Cent, en evocació de la figura d'en Joaquim Franch.

Barcelona, novembre 1987

El mes de juliol de 1987, en Joaquim moria a Celrà de forma ràpida i inesperada, quan estava en un moment de plena maduresa.

La seva llarga i fecunda labor en el camp de l'educació restarà present entre nosaltres, a través dels diferents projectes que va portar a terme i de les nombroses publicacions que ens ha deixat.

Pels qui el vam conèixer i vam tenir la sort de treballar amb ell ens quedarà el seu record i la memòria de tantes i tantes estones compartides d'intercanvi intel·lectual i afectiu.

Pensant en aquestes realitats i en la projecció que en Joaquim hauria de tenir a partir d'ara en el nostre panorama educatiu, he pensat que jo podia contribuir a evocar la seva figura.

El meu propòsit consisteix a recollir dimensions que van ser objecte de preocupació d'en Joaquim. Dimensions que van rebre la seva embranzida i que ell va contribuir a clarificar i a incorporar a l'acció educativa dels nostres dies.

No crec que es pugui fer en aquest moment una síntesi de la seva aportació, però sí que penso que és possible subratllar algunes línies de pensament i un estil d'acció que el van caracteritzar. La meua intenció és subratllar-les amb visió de futur, tal com crec que a en Joaquim li hauria agradat que es fes.

A. LÍNIES DE PENSAMENT

Partiré de la realitat «grup», com a preocupació constant i nucli aglutinador d'una bona part de les aportacions.

El grup concebut com a agrupament petit i com a grup humà en sentit ampli de comunitat social.

Crec que es poden destacar diferents aspectes:

1. Significació del grup

El grup és el marc natural de desenvolupament dels individus. És a través d'ell que hom elabora la pròpia personalitat i la seva preparació per a la vida en societat.

En el grup es viuen les relacions bàsiques de constitució de la persona.

Es tracta de relacions de:

- Autoritat, poder o influència d'uns individus sobre els altres, constant de la vida social.
- Afectivitat, acceptació o rebuig, base de la col·laboració i de l'entesa constructiva entre els individus.
- Vivència i intercanvi de valors, que permet d'entendre l'altre i estructurar les pròpies conviccions.

- Col·laboració en l'acció conjunta, interna o externa al propi grup.
- Organització de l'estructura de les relacions i de l'acció, com a preparació per a la vida social.

El grup és concebut com un potencial de formació, evolució i canvi a través de l'acció educativa que contribueix a la creació de relacions positives entre els seus membres.

2. Interpretació del grup. Temporalització

Cal considerar el passat del grup. Es tracta d'un element condicionant, però alhora enriquidor, pel fet d'ésser humà i viscut.

El present dóna la dimensió del que es necessita per actuar. Expressa les limitacions i expectatives, el que es pot fer del que es pensa com a convenient. Cal subratllar en relació a aquest present la necessitat de pragmatisme, dins de la indispensable utopia de tota acció educativa.

El futur aporta la tercera dimensió, integradora del passat, del present i de la idea de canvi i progrés.

Es tracta d'integrar les diverses realitats, sense degradar-ne cap, i projectant-les cap a un futur més humà i plenament constructiu, a través de l'alternança entre el real i el possible.

3. Entorn del grup

Cal subratllar ací l'evolució en la consideració del paper de l'entorn del grup.

El punt de partida és doble:

- El coneixement meticulós de l'entorn físic, com a condició d'una acció comprensiva sobre tots els elements que hi són presents.
- El coneixement meticulós de l'entorn socio-cultural (la cultura, les relacions...) com a font d'interpretació plena que permet estructurar qualsevol acció de futur.

A partir d'ací és possible arribar a un eixamplement progressiu de l'entorn: de l'immediat al pròxim i al més llunyà, culturalment parlant. Es tracta de superar l'estretor de mires i accedir a una consideració en profunditat del col·lectiu humà.

4. La conducció del grup

En aquest aspecte cal tenir present el context que s'ha viscut en els darrers temps, susceptible de ser interpretat en termes de pensament dialèctic.

Hi hauria un primer moment, la tesi, que seria l'autoritarisme en educació. El segon moment, l'antitesi, es concretaria en els corrents autogestius.

El primer moment instaurava l'autoritat com a criteri únic en la relació educativa. El segon, de tipus reactiu, emfasitzava el paper de la llibertat de l'alumne, del grup, en l'orientació de la pròpia formació.

La síntesi, lògica dins d'un procés dialèctic, hauria de ser l'emergència d'un nou concepte d'autoritat i d'una definició de la participació de l'alumne, del grup, en la seva formació. Val a dir, la conjunció de l'autoritat del mestre, de l'animador, i de la llibertat de l'alumne i del grup.

Aquesta síntesi, que és lluny de ser habitual en el camp educatiu, porta a una forma d'acció compartida entre autoritat i participació.

En la reflexió i l'acció d'en Joaquim, conseqüent amb la dialèctica esmentada, dóna lloc a la intervenció socio-cultural, com a acció de l'adult que ajuda el grup a identificar les seves necessitats i expectatives i a portar-les a terme.

5. Camp d'acció del grup

Ací hem de subratllar tres aspectes.

- a. El grup ha de realitzar una doble acció: interna, de cara al mateix grup, i externa, de cara a l'exterior.

En Joaquim Franch, de front a la dreta, fent treball en grup, una preocupació constant i nucli aglutinador d'una bona part de les seves aportacions.

L'acció interna va dirigida a la constitució del grup, a la creació de formes d'estructuració que facin enriquidora la vida del grup, que permetin d'interpretar i elaborar el conflicte entès com oportunitat de renovació i no com a situació paralitzant i negativa.

L'acció externa, canalitzada a través de projectes d'acció social, ha de donar lloc a la institucionalització a través de formes permanents d'acció sobre l'entorn social.

b. L'acció del grup ha de ser d'abast molt ampli, de manera que en qualsevol cas tingui present l'individu, el grup, l'esplai, l'educació i la cultura. La fragmentació resta eficàcia als projectes que el grup ha de portar a terme.

c. L'actuació del grup té les seves bases en una adequada recepció dels estímuls i

expectatives dels individus i de l'entorn, i es resol en una animació i vitalització de totes les dimensions de la realitat i de l'entorn.

6. Síntesi i evolució

Podríem destacar els següents trets:

a. La preocupació per l'individu i el grup, com a expressió del respecte a la individualitat i a la intimitat de la plenitud humana, i a l'intercanvi i a l'acció social.

b. El tractament interdisciplinari de l'acció del grup, com a forma d'actuació plena sobre la societat.

c. La gestió de l'educació i la cultura, entesa com l'elaboració d'un futur ple de sentit humà.

d. El pas de l'instituït a l'instituent, del present a un futur que obre noves perspectives de construcció del col·lectiu humà.

e. El desmarcament i la superació de l'entorn pròxim, per accedir a una visió més comprensiva del fet humà.

B. ESTIL D'ACCIÓ

Destacaré ací els trets que jo penso que cal enregistrar, sota la perspectiva del que pot contribuir a millorar el camp de la nostra acció educativa actual.

Alguns ja han estat apuntats en les consideracions anteriors. Sóc conscient que se'n poden aportar d'altres; ací serà més evident el condicionament personal del qui escriu.

1. Compromís amb la vida, la realitat, l'individu i el grup

He parlat a bastament d'aquest aspecte. He emfasitzat la necessitat de coneixement i contacte amb la realitat, i la urgència d'una intervenció.

Afegiria que es tracta d'un compromís eròtic, amorós, del qui se sent absolutament orientat a actuar en aquest sentit i que experimenta un plaer a fer-ho.

2. Recerca de l'honestetat en l'acció

Crec que es pot concretar aquest aspecte en la necessitat de construcció de la realitat pel damunt de qualsevol tipus de sectarismes.

Paral·lelament s'expressa també en el sentit de la crítica. Aquesta és molt constructiva pel que fa a realitzacions de tots tipus, i és absolutament dura amb totes les formes d'inoperància.

Cal subratllar la incomoditat d'una actitud com aquesta. Crec que en Joaquim, a causa d'això, i del que hem dit abans, va ser incòmode en moltes situacions i per a bastants persones.

3. La recerca de vincles constructius

Complementàriament a l'anterior hi ha una actitud d'apropament a les persones, d'esforç per enriquir les diverses situacions i superar els conflictes amb les persones i amb la realitat.

En aquest sentit, el rebuig per les diverses formes de burocratització és coherent amb les actituds esmentades, ja que suposen un allunyament del contacte directe.

4. L'exigència de la tasca ben feta

Es tracta d'un tret que acompanya la realització de qualsevol actuació. Cal un anàlisi i una síntesi acurades per planificar qualsevol acció. En aquest sentit és possible realitzar una adequada regulació de tots els processos i valorar la importància del final de qualsevol projecte.

Val a dir que el final té una concreció que és la publicació dels resultats del treball i del procés seguit.

5. La dialèctica teoria-pràctica

La construcció del real exigeix la formulació d'una teoria explicativa, prèvia a l'acció. En tot cas, la improvisació s'inscriu en el marc d'una estructuració clarament definida de bell antuvi.

Alhora, l'acció contribueix a la modificació de la teoria per la seva posterior aplicació a la realitat.

La intervenció en l'aplicació de la teoria elaborada permet de donar consistència a la relació teoria-pràctica.

He presentat la figura de Joaquim Franch d'una manera molt positiva. He intentat de posar en relleu aspectes que se'm presenten com a molt rellevants de la seva aportació.

En tot cas, per justificar la meua opció, voldria referir-me a una obra de Shakespeare sobre Juli Cèsar. En ella Marc Antoni fa el discurs funerari de Juli Cèsar dient que malgrat el que diuen —que el Cèsar no havia fet res pel poble romà, ni per la república—, ell troba prou proves que demostren el contrari.

Si algú pensa que he estat massa elogiós amb en Joaquim, crec que pot analitzar el seguit de coses que ha fet, i el conjunt de documents que ens ha deixat.

Pere Darder

APROXIMACIÓ A LA BIBLIOGRAFIA D'EN QUIM FRANCH*

- Dossier intendència.* Ed. Servei Colònies de Vacances (SCV). Barcelona, 1968 (exhaurit).
- Dossier de Planificació.* Ed. Servei Colònies de Vacances (SCV). Barcelona, 1968 (exhaurit i reelaborat i reeditat en diferents ocasions amb participació d'altres autors).
- Natura I. Primeres descobertes.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai, núm. 16. Barcelona, 1966, pp. 166. (Traduït al castellà i editat per la mateixa editorial l'any 1968). Reeditat per l'Ed. EDEBE, Barcelona, 1983, sota el títol *El Farell: Descobriments de la natura*.
- Natura II. Al vent!* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai, núm. 19. Barcelona, 1967, pp. 230. Reeditat per l'Ed. EDEBE, Barcelona, 1983, sota el títol *Turó de l'Home: Els ocells a la natura*.
- Natura III. El dia i la nit.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai - SCV núm. 26. Barcelona, 1968, pp. 158. Reeditat per l'Ed. EDEBE, Barcelona, 1983, sota el títol *Matagalls: El dia i la nit a la natura*.
- Clubs d'esplai per a infants i adolescents.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai - Sèrie especial. Barcelona, 1969 (exhaurit).
- La fotografia: estri d'animació, mitjà d'expressió.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai - SCV. Barcelona, 1969 (exhaurit).
- Muntatges àudio-visuals.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai - SCV. Barcelona, 1969.
- Olimpiades i jocs esportius.* Ed. Hogar del Libro, S.A. Col·lecció Esplai. Barcelona, 1970 (exhaurit).
- L'autogestió a l'escola.* (Obra guanyadora del Premi «Antoni Balmanya» 1971) Ed. Nova Terra. Col·lecció «Síntesi» - Sèrie «documents a la recerca» núm. 8. Barcelona, 1972, pp. 301.
- Vers un medi educatiu.* Ed. Nova Terra. Quaderns d'Educació núm. 1. Barcelona, 1973, pp. 73. (Publicat en castellà per la mateixa editorial el 1974)
- Comunicació-educació.* Ed. Nova Terra. Quaderns d'Educació núm. 3. Barcelona, 1973, pp. 53.
- El grup-classe.* Ed. Nova Terra. Quaderns d'Educació núm. 6. Barcelona, 1974, pp. 50.
- El mestre en el grup-classe.* Ed. Nova Terra. Quaderns d'Educació núm. 7. Barcelona, 1974, pp. 77.
- Línies d'actuació per a construir l'escola de tots.* (Dins: Catalunya cap a l'any 2000). Ed. Blume - Publicacions de la Fundació Jaume Bofill. Col·lecció Temps de Futur. Barcelona, 1979, pp. 91-108.
- A l'aguait d'una aventura* (llibre per als Ran-

* Extreta d'«Estris», núm. 8 (octubre 1987), pp. 28-29.

gers/Noies Guies). Ed. Minyons Escoltes-Guies Sant Jordi de Catalunya. Barcelona, 1980, pp. 486. (Va col·laborar també en els llibres per a Llops/Daines -*Estels enllà*- i per a Pioners/Caravel·les -*Illes, busquem una vida nova*—, fruit de tot un procés de treball dins l'escoltisme catòlic català assessorat per en Joaquim Franch i conegut com a *Debat de Mètodes*).

L'animació de grups d'esplai i de vacances —Fer de monitor—. (en col·laboració amb Alfons Martinell). Ed. Laia. Col·lecció Quaderns de Pedagogia núm.12. Barcelona, 1984, pp. 205. (Traduït al castellà i publicat per la mateixa editorial el 1986)

L'equip de monitors. (dins de: AA.VV. Ponències - Jornades catalanes d'Educació en el temps lliure, 1,2 i 3 de novembre de 1985. L'Hospitalet del Llobregat) Ed. Entitats Convocants de les jornades. Barcelona, 1985, pp. 25-39

El lleure com a projecte (obra guanyadora del 1er. premi «Artur Martorell» d'educació en el lleure). Ed. Direcció General de Joventut, Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1985, pp. 147.

Construir un projecte d'escola. (en col·laboració amb Joaquim Pèlach). Ed. Eumo. Col·lecció Interseccions núm. 3. Vic, 1986, pp. 115.

Itineraris de natura als Aiguamolls de l'Empordà. (pendent de publicació)

Altres col·laboracions:

Revistes: . *ESTRIS* - revista d'Educació en l'Esplai
 . Guix
 . Perspectiva Escolar
 . Cuadernos de Pedagogia

Textos escolars (Ed. Casals)

Redacció dels suplementes bianuals de pedagogia per a l'Enciclopèdia Espasa (1970-1980).

Articles publicats a "Perspectiva Escolar"

L'escoltisme. 1977, n. 20, p. 55.

Lectura de la imatge a la classe. 1979, n. 39, p. 14-18.

Tècnica, tecnologia i escola activa. 1982, n. 65, p. 4-9.

Bases pedagògiques de l'Escola Pública. 1984, n. 85, p. 3-7.

LA REFORMA DEL SISTEMA EDUCATIU

Ja fa uns mesos, el Ministeri d'Educació i Ciència féu pública la proposta de reforma del Sistema Educatiu. Proposta que el mateix ministeri posa a debat, aclarint que no es tracta de l'esborrany d'una Llei sinó d'un projecte de reforma, que un cop discutit, tant per professionals de l'educació com per diferents col·lectius interessats en el tema, se'n puguin recollir les diverses aportacions i es pugui elaborar una llei àmpliament consensuada, que vindrà a substituir la *Ley General de Educación*. Tindrem així les dues Lleis base per a la Reforma del Sistema Educatiu no universitari, per un costat la LODE, la Llei del dret a l'educació i de la participació, i per altre costat la LOSE (amb aquestes sigles es coneix la futura llei), que pretén ser fonamentalment la Llei de l'Ordenació del Sistema Educatiu i de la qualitat de l'Educació.

El debat que inicià el mateix Ministeri d'Educació el passat mes de juny, i que impulsa amb unes ajudes econòmiques per a les institucions i col·lectius que ho sol·licitin, s'articula en cada Comunitat Autònoma a partir del propi Govern Autonòmic i és aquest qui vehicula totes les aportacions de les diferents institucions i col·lectius de la pròpia Comunitat. El compromís del Ministeri és de publicar totes les opinions i suggeriments per tal de donar-les a conèixer a tots aquells que s'interessin pel tema. És, en definitiva, una forma de participació en l'elaboració d'una Llei, que fóra una llàstima que no aprofitéssim per deixar sentir la nos-

tra opinió, que encara que sigui una entre moltes, és possible que coincideixi amb d'altres i que la puguem veure reflectida en la futura Llei.

Segurament, molts dels lectors d'aquest article ja han participat en el debat i gairebé tots ja coneixen el Projecte de Reforma, atès que la Conselleria d'Ensenyament de la Generalitat l'havia d'enviar a tots els Centres Educatius de Catalunya i a tots els col·lectius i institucions interessats. Malgrat això, permeteu-me exposar els que són, al meu entendre, els grans objectius de la Reforma que es proposa i quins són els aspectes que mereixen i necessiten un debat en profunditat.

Respecte als objectius, caldria fer-ne ressaltar fonamentalment dos. El primer referit a l'extensió de l'escolaritat i el segon a la millora de la qualitat de l'educació, tenint com a teló de fons dues exigències clares, una nova estructuració del Sistema Educatiu i una colla de mesures que caldrà aplicar ja en el procés de reforma i que representaran suports importants als Centres Educatius, per millorar progressivament l'oferta educativa i la seva qualitat pedagògica.

El Ministeri d'Educació i Ciència proposa l'extensió de l'Escolaritat obligatòria fins als 16 anys, incloent-hi en aquest tram, 6-16 anys, tota la Primària i la Primera Etapa de la Secundària; proposa també un primer nivell educatiu que comprèn des dels 0 fins als 6 anys i una Segona Etapa de Secundària no obligatòria, dels 16 als 18 anys, dedi-

cada als batxillerats i a l'Educació Tècnico-Professional.

D'aquest plantejament m'agradaria comentar els canvis més importants respecte a l'ordenació actual dels ensenyaments no universitaris i comentar, a la vegada, quina és la nova estructura que es proposa.

El primer canvi, al meu entendre fonamental, és la consideració de l'etapa 0-6 anys com el primer nivell del Sistema Educatiu, anomenat d'Educació Infantil.

Això suposa que l'Administració, en aquest cas el Ministeri d'Educació i Ciència, considera la importància educativa d'aquesta etapa, i per tant estarà subjecta a les mateixes exigències de qualitat pedagògica que els altres nivells educatius. Aquesta consideració obliga a l'ordenació de tot el sector, en el qual, com tots sabem, existeixen gran diversitat de centres que acullen nens d'aquestes edats i que en alguns d'ells primen els plantejaments de «guàrdia i custòdia» en detriment dels objectius educatius. Pel que fa a aquesta, a partir de la Reforma, tots els centres que tinguin nens fins a 6 anys hauran de complir la Llei.

L'Educació Infantil s'estructura en dos cicles. Un primer Cicle, de 0 a 3 anys, del qual seran responsables les Administracions Locals, amb la possibilitat d'establir convenis de col·laboració amb l'Administració Educativa per tal de potenciar i ampliar l'oferta educativa d'aquest primer cicle. Un segon cicle de 3 a 6 anys, que tots coneixem per Parvulari, i que suposa l'ampliació de l'escolaritat pública en un curs més. A partir de l'aplicació de la nova Llei les nostres escoles tornaran a tenir nens i nenes de 3 anys. Aquests plantejaments suposen evidentment una estreta col·laboració i coordinació entre les diferents Administracions Públiques, que garanteixi una rigorosa planificació de l'oferta educativa d'aquesta etapa i dels recursos humans i materials que s'hi hagin de destinar. Malgrat les dificultats que segurament sorgiran per tirar tot això endavant, permeteu-me ser optimista i pensar que és possible, i ho penso des del coneixement

d'experiències que s'estan realitzant en diferents indrets de l'Estat, i que donen un suport real a aquests plantejaments. És un punt a debatre per anar trobant solucions concretes a situacions també concretes.

El segon canvi és la consideració d'Educació Primària a les edats compreses dels 6 als 12 anys, estructurada en tres cicles: L'Inicial, de 6 a 8 anys; el Mitjà, de 8 a 10 anys i el Superior de 10 a 12 anys. La novetat més important, i al meu entendre positiva, és la inclusió de l'actual sisè en el bloc de la Primària. Els antics lectors d'aquesta revista recordaran que des de la implantació de la *Ley General de Educación*, «Perspectiva Escolar» s'ha fet ressò de les dificultats que plantejava un sisè curs en el bloc de la Segona Etapa d'EGB. Hi ha raons de caràcter psicopedagògic, que ara no explicitem per no ser l'objectiu d'aquest article, que avalen la creació d'un cicle superior de Primària format pels actuals 5è i 6è cursos d'EGB.

El tercer canvi que cal analitzar és la creació d'una Primera Etapa de Secundària que té la consideració d'obligatòria i gratuïta, integrant-se en aquesta etapa tots els nois i noies des dels 12 fins als 16 anys, per tant, els actuals cursos de 7è i 8è d'EGB i el 1r. de batxillerat i de Formació Professional. S'estructura també en dos cicles, un primer cicle de 12-14 anys, i un segon cicle de 14 a 16.

El més important d'aquest plantejament és que desapareix la doble titulació de l'actual Educació General Bàsica i es transforma en una sola titulació en finalitzar la Secundària obligatòria, en la qual constarà el que els nois hauran fet. Es pretén, i així consta en la proposta del Ministeri, que aquesta Secundària sigui per a tothom, per a tots els alumnes, atenen tant la diversitat d'interessos i motivacions com la de capacitats i possibilitats d'aprenentatge. Així doncs, es tracta d'una etapa que s'estructura en un marc de notable diversificació, on els alumnes trobin el seu lloc a partir del que més els agrada o a partir del que són capaços de fer. Suposo que no s'escapa a nin-

gú la dificultat que pot comportar, d'una banda, trobar l'equilibri entre el que és bàsic per a tothom i el que és optatiu o divers, i d'altra banda el com s'adeqüen els espais escolars i el professorat per aconseguir l'objectiu buscat. Aquest és un altre dels temes que com a professionals de l'Educació ens cal analitzar, discutir i fer propostes de concreció i realització.

El quart canvi important és la Secundària postobligatòria, estructurada en una Formació Tècnico-Professional, i en tres modalitats bàsiques de Batxillerat: el Tècnic, el de Ciències Naturals i de la Salut. Els batxillerats es plantegen, evidentment, com a preparació per a la Universitat, però també se'ls assigna una funció terminal, és a dir, que algun d'ells està relacionat amb el món laboral i pot donar lloc a una preparació professional específica. La formació Tècnico-Professional es planteja estrictament lligada al món laboral i empresarial i és un altre dels canvis fonamentals que es poden contemplar en aquesta proposta de Reforma. També l'Educació Tècnico-Professional s'estructura en dos nivells. El primer, que serà paral·lel al Batxillerat, i el segon, que es cursarà després d'aquest o després del primer nivell, dirigit a tots aquells que no els interessi anar a la Universitat. La proposta del Ministeri quant a l'organització d'aquests estudis es formula en termes de flexibilitat i d'adequació a les necessitats de cada una de les professions per a les quals es prepara l'estudiant. És a dir, la durada i el contingut de cada una de les especialitats s'adequarà a les exigències i necessitats de cada professió, entenent que l'oferta d'especialitats caldrà fer-la en funció de les expectatives de treball de cada zona i per tant caldrà que sigui descentralitzada i amb la participació dels diferents agents socials implicats.

Fins aquí he intentat analitzar quins són els grans canvis proposats, entenent que n'hi ha d'altres que per limitacions d'espai he optat per no comentar.

Deixeu-me ara fer referència, encara que sigui breu, a per què aquesta proposta de

Reforma és una proposta de millora de la qualitat de l'educació.

Al llarg de la meua exposició ja han sortit força elements, referits a la nova estructura proposada, que suposen una millora qualitativa del Sistema Educatiu. A més d'aquests, que no repeteixo per no cansar, m'agradaria citar-ne alguns més, que haurien de contribuir forçosament en la millora de la qualitat pedagògica, encara que el terme «qualitat» sigui difícil de definir. D'una banda, em referiré al disseny curricular i de l'altra a la formació del professorat.

Es planteja un currículum obert i flexible, adaptat a l'entorn socio-cultural i a les necessitats, interessos, motivacions i possibilitats de tots els nois i noies. Aquest plantejament es recolza fonamentalment en el bon funcionament dels centres educatius, insistint en l'eficàcia del treball coordinat i en equips, i es recolza també en la necessitat de dotar els Centres de recursos de materials adients que facilitin la tasca professional dels docents, entenent que és l'Administració Educativa competent la que ha de facilitar aquests mitjans. Permeteu-me recomanar una lectura detinguda dels capítols quatre i vint-i-u del Projecte de Reforma que s'està debatent, on s'expliciten tots aquests aspectes i es concreten les propostes per a una actuació immediata. Un altre punt que cal aprofundir en el debat.

Finalment, i ja per acabar, una breu referència a la Formació del Professorat, element clau per a qualsevol Reforma Educativa. Pel que fa a la formació Inicial es fa una proposta poc acabada i en alguns aspectes poc coherent amb el projecte global de reforma, però atès que hi ha una Comissió del Consell d'Universitats que hi està treballant i que serà objecte d'un debat posterior, no hi dedicaré més temps i em referiré a la Formació Permanent. El professorat és, com deïem abans, una peça fonamental per aconseguir una educació de qualitat. «Una sòlida formació acadèmica i professional, una elevada capacitat de reflexió sobre la pràctica educativa, una profunda convicció

de la validesa del treball col·lectiu, capaciten el professor per adaptar la seva tasca educativa als nous descobriments científics, tècnics i pedagògics.» Aquesta és la traducció literal d'un paràgraf que figura en la Proposta que presenta el Ministeri i que m'ha semblat important recollir, pel que suposa de definició de cap a on es pretén caminar.

Però el més important no figura en la definició, sinó en quins són els mecanismes que cal arbitrar per afavorir i motivar el professorat. M'agradaria referir-me especialment a dos, essent conscient que me'n deixo d'altres també importants. El primer es refereix a la necessitat de basar la formació del professorat en la pròpia tasca educativa, és a dir, partir dels interessos, motivacions i necessitats del professor i de considerar el Centre Educatiu com el primer nucli formatiu. Això suposa, d'alguna manera, prioritzar el suport als Centres i la formació en el propi lloc de treball, amb un seguiment acurat de la repercussió de la formació en la dinàmica educativa de la classe i de l'equip. El segon fa referència a facilitar la formació en horari lectiu, sobretot aquella que respon al «pla de formació» que les Administracions Educatives competents han d'elaborar, per donar resposta a les necessitats que el Sistema Educatiu té plantejades de cara a la re-

forma que tenim a les mans, i que cal preparar des d'ara mateix. Aquesta planificació de la formació del professorat és evident que cal fer-la tenint en compte tots els sectors implicats i amb l'objectiu de coordinar tota l'oferta formativa existent.

No m'agradaria acabar sense dir que segurament he donat una visió optimista de la Reforma que es proposa. És realment la que tinc globalment, encara que si tinguéssim més espai se'n podria fer una anàlisi crítica, en la qual cal analitzar, discutir i fer propostes de modificació o de millorament, que per això està a debat. Desitjaria que aquest article almenys hagi servit per tenir un punt de vista més sobre la Reforma que ens presenta el Ministeri i per animar-vos a fer propostes per millorar-la. Un últim punt que us proposo per discutir i analitzar és el perfil i la preparació científica, psicopedagògica i didàctica que haurà de tenir el professorat que es responsabilitzi de la Secundària obligatòria (12-16 anys). Seria important pensar-ho, sense perjudicis corporatius i tenint un únic punt de mira: la millor formació possible per als nois i noies de la Secundària obligatòria.

Montserrat Casas i Vilalta

NOVETATS

ARNAIZ, Pere. *Aprentatge en grup a l'aula*. Barcelona: Graó, 1987 (Biblioteca del mestre)

Extracte de l'índex:

Ensenyament i aprenentatge en grup; El grup: L'estructura dels grups, El lideratge i la conducció dels grups, La funció del professor, Els mètodes de treball; Tècniques per a l'aprenentatge en grup a l'aula: Assemblea, Diàlegs simultanis, Taula rodona, Diàlegs o debat públic, Flux d'idees, Entrevista, Dramatització, Phillips 66, Pannell, Simposi, Debat dirigit, Procés incident i estudi de casos, Comissions.

CANEVARO, Andrea. *Infants amb deficiències: créixer junts*. Barcelona: Rosa Sensat: Edicions 62, 1987 (Rosa Sensat; 32. Estudis)

Extracte de l'índex:

La història de l'educació dels nens amb deficiències; Les línies de tendència actuals; El paper de la família en relació amb els serveis educatius i rehabilitatius; Parlar amb el nen, no només del nen; La intel·ligència i la contribució dels educadors en família; Alguns problemes específics de l'educació: encoratjar les capacitats; Les persones amb deficiències no són totes iguals; Un nen amb deficiències va a l'escola; Els dos fronts de la segregació; Necessitat d'un debat permanent; El paper del mestre.

CENTRE POUR LA RECHERCHE ET L'INNOVATION DANS L'ENSEIGNEMENT. *Les adultes et l'enseignement supérieur*. Paris: OCDE, 1987.

Extracte de l'índex:

Les adultes inscrits dans des établisse-

ments d'enseignement supérieur: le passé et le présent; Les règles et les usages en vigueur pour les adultes inscrits à des cours de préparation à un diplôme d'études supérieures; La formation continue dispensée par les universités: une nouvelle mission; La suppression des obstacles du temps et de la distance grâce aux nouvelles techniques de l'information et des télécommunications.

CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA LENGUA CATALANA (2: 1987: Barcelona). *Segon Congrés Internacional de la llengua catalana, VI, Àrea 5, Llengua i Dret*. Barcelona: Fundació II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, 1987

Extracte de l'índex:

La doble oficialitat lingüística a l'Estat espanyol; L'aplicació del principi constitucional d'igualtat a l'ús de la llengua catalana; Drets lingüístics i funció docent a l'educació general bàsica a Catalunya; El català en els mitjans de comunicació social; La llengua oficial d'Andorra; El projecte de llei nacional per a la tutela de les minories ètnico-lingüístiques a Itàlia... (etc.)

L'ENSEIGNEMENT DE TROISIÈME CYCLE DES ANNÉES 80. Paris: OCDE, 1987

Extracte de l'índex:

L'Évolution du champ des études de troisième cycle: La population étudiante: composition et évolution; Le financement des études de troisième cycle; Le cadre institutionnel; La durée de la formation doctorale et le problème de l'abandon; L'emploi et le chômage des diplômés de l'enseignement de troisième cycle; Les mutations structurelles.

FORMACIÓN CONTINUA Y EDUCACIÓN PERMANENTE. Vilassar de Mar. Oikos-Tau, 1986 (Tratado de ciencias pedagógicas; 13)

Extracte de l'índex:

La educación permanente. Evolución de los conceptos y de las funciones; Los aspectos sociológicos de la educación permanente; Aspectos psicológicos de la educación permanente; La educación y la educación permanente; La formación continua; La alfabetización de adultos; El caso TEVEC: una experiencia de educación de adultos por sistema multimedia; La formación de los formadores de adultos.

GONZÁLEZ, Immaculada; GUIMERA, Carmen; QUINQUER, Dolors. *Enseñar historia, geografía y arte: de los reyes Godos al entorno social*. Barcelona: Laia, 1987 (Cuadernos de Pedagogía; 35)

Extracte de l'índex:

Las Ciencias Sociales en «Cuadernos de Pedagogía»; Recursos: imagen y sonido, dramatización, prensa, museos; La inter-

disciplinarietà está de moda; Selección de experiencias.

LÓPEZ DE CEBALLOS, Paloma; SALAS LAZABAL, María. *Formación de animadores y dinámicas de la animación*. Madrid: Popular, 1987 (Promoción cultural; 1)

Extracte de l'índex:

La investigación de base; La animación sociocultural; Los centros de formación; Itinerarios; Los programas de formación; Valoraciones; Exploraciones prospectivas; Conclusiones; Bibliografía.

SNYDERS, Georges. *La alegría en la escuela*. Barcelona: Paidotribo, 1987 (Pedagogía)

Extracte de l'índex:

Cultura primera y cultura elaborada; Continuidad-Ruptura; La escuela y la falta de alegría; La escuela: sus mecanismos; A propósito de mi escuela; Mi escuela y la libertad; Innovaciones pedagógicas habituales.

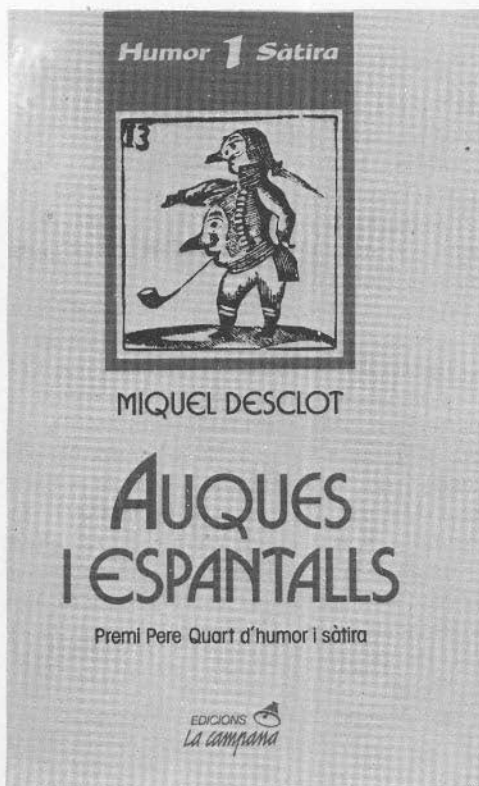
Biblioteca Rosa Sensat
novembre 1987

MIQUEL DESCLOT, UN POETA A L'ESCOLA

Goso dir, a risc de rebre algun esbronc, que en Miquel DescLOT és un dels poetes actuals —relativament jove— amb un domini més profund de la llengua. I amb un avantatge, des del punt de vista del mestre que se'n veu un bull per poder engrescar els nois i noies en aquesta aventura que suposa llegir: la poesia d'en Miquel DescLOT és un material molt útil i d'una gran qualitat per ser treballat a l'escola. L'any 1978 apareixia dins de la col·lecció «Els llibres de l'Escorpi» d'Edicions 62, *Cançons de la lluna al barret*. En aquest volum s'hi apleguen un bon munt de cançons que donen moltes possibilitats de treball en el cicle superior, fins i tot abans. Poemes com «La cançó del grumet», «Cançó del maquinista de tren» o «Cançó d'endevinar» són una veritable joia per als sentits. Cada vers i cada poema contenen una musicalitat perfecta, la qual cosa evidencia que l'afirmació que el poeta ha fet diverses vegades que ell és un músic frustrat és del tot certa.

Llegir, musicar, interpretar, analitzar i recrear aquestes cançons són exercicis que els nois i noies realitzaran amb gran plaer.

L'any 1980 es publicava el llibre *A la punta de la llengua*. Aquests contes, editats per Lumen, en Jaume Cabré els defineix com «contes lingüístics» perquè «... l'eix, el motor essencial del conte sol ser una frase feta, lexicalitzada en molts casos (pensem en la munió de caps que arriba a inventar-se en un drama d'amor que el lector trobarà al llibre!), sempre en relació estreta amb el protagonista de la història i amb el seu nom».

Aquestes paraules d'en Jaume Cabré donen peu a creure que aquests contes tenen una quantitat molt gran de possibilitats per ser assaborits i treballats a l'escola.

Un d'ells, «Un concert desconcertant», explica la divertida història d'un director d'orquestra, Albert Font Caragan, casat amb la fada Morgana, que s'equivoca i, abans de

marxar cap al concert, pren la vareta màgica de la seva dona en lloc de prendre la batuta. Els instruments de música, en ser governats per aquest estri màgic, es convertiran en menges i begudes de tota mena. Aquest llibre està il·lustrat per Xavier Grau.

El Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, organitzador de la 20a. trobada de corals infantils, va demanar a Miquel Desclot que, a partir d'aquest conte, escrivís la lletra d'una cantata.

En Desclot va escriure uns poemes plens de bon humor on cada instrument explica qui és i quines són les seves preocupacions, abans de quedar convertits en alguna mena de vianda. Fixeu-vos, per exemple, en les possibilitats lingüístiques i lúdiques que contenen les paraules del clarinet: «Com que sóc un clarí net / de la boca a l'esquell, / m'ensabono cada dia / la lluent anatomia: / no voldria que un barrut / pogués dir-me «claribrut» /».

Aquests poemes van ser musicats per Ros Marbà, que va dirigir l'orquestra de la Ciutat de Barcelona el dia de l'estrena. Cal dir que escoltar més de 4.000 veus infantils perfectament conjuminades diu molt a favor dels directors de les corals infantils eseses arreu de Catalunya. El text de la Cantata «Música, Mestre» està publicat per l'Editorial Empúries i els poemes estan il·lustrats, amb la traça i perfecció amb que ens té habituats, per Fina Rifà. Recentment, Miquel Desclot ha guanyat el Premi Pere Quart

d'humor i sàtira, patrocinat per l'Ajuntament de Sabadell i publicat per Edicions La Campana.

El conjunt d'aquests poemes, que tenen el títol molt carnerià d'«Auques i espantalls», conté un grau més elevat de dificultat perquè demanen un coneixement previ d'alguns elements. Aquest coneixement ens aproxima a una interpretació més correcta.

Però hi ha una part que és una veritable meravella: «Jardí botànic». Aquest «Jardí» està integrat per un conjunt de poemes molt breus on el poeta retrata amb molta ironia elements del món vegetal. La intensitat, la condensació i la finesa en les observacions que ha fet el poeta estan a l'alçada del «Bestiari» de Pere Quart o del «Museu Zoològic» de Josep Carner.

Treballar la poesia partint d'aquests tres llibres és, ben segur, un bon camí per formar lectors i «lectors de poesia».

En Miquel Desclot és un poeta proper a l'escola. Encara pot quedar algun poca-pena que pugui interpretar que això és un retret, quan és l'elogi més gran que pot rebre un escriptor, perquè el públic infantil i juvenil acostuma a ser molt exigent.

Que les lectures que facin els nois i les noies no exhaurixin tots els nivells d'interpretació només vol dir que l'obra en qüestió té moltes possibilitats i molta riquesa. O sia, que és un clàssic.

Jaume Cela

actualitat

RODARI, Gianni, *Les aventures de Tonino l'invisible*, il. Joan Antoni Poch, La Galera, Barcelona 1986 (Col. Els Grumets de mar enllà).

Són tres contes diferents, dividits en capítols. Tots tres són massa moralistes. Estructura lineal narrada en primera persona. Els dibuixos són esquemàtics i representatius.

Tonino l'invisible narra les aventures d'un nen que desitja ser invisible perquè el mestre no li preguntés aquell dia la lliçó que no sap. En Tonino ho aconsegueix però a la tarda ja n'està cansat i avorrit, no li agrada i es troba molt sol. Al final coneix una veïna que també es troba molt sola i és per això que és l'única que el pot veure. Quan els dos es comencen a conèixer, ja no estan sols, en Tonino torna a ser visible. Es, doncs, una exaltació de l'amistat.

Visca la Sapònia explica les aventures d'una colla de nens que formen un grup secret. Es reuneixen en una cova i van formant un fons comú fins que aquest un bon dia desapareix; acusen un dels nens del grup, i aquest i una nena, que és l'única que se'l creu, descobreixen el lladre veritable. Exalta el valor de la sinceritat i de l'amistat. *Les aventures dels 3A* narra les aventures d'una colla de tres nens, d'un barri empobrit de Roma, que fan de tot, moltes trapellereries, però totes, en el fons, sense mala intenció. Tots tres són massa bons i molt bons companys. Exalta la companyonia i el bon cor, per naturalesa, dels nens. (10 anys.)

MICÓ, Joaquim; CAPDEVILA, Roser, *Noves aventures dels set*

nans, Arín, Barcelona 1987 (Col. Noves aventures).

Aquest llibre enceta una nova col·lecció il·lustrada per la Roser Capdevila. Som altra vegada a la inesgotable font d'inspiració dels contes clàssics; no es tracta d'una versió adaptada o capgirada, sinó que és un intent (original?) de continuar-los. Aquí, assistim al casament de Blancaneu amb el seu príncep; a la taula de noces hi ha convidats: Charlot, Napoleó, Colom, en la caravel·la del qual els nuvis fan el viatge de noces. Mentrestant els set nans governen el país com a autèntics ministres. Quatre ratlles de text subratllen les il·lustracions a tota plana, i farcides d'humor.

Assenyalem de passada, algunes faltes de català: caravel·la, deu *estar* per aquí per deu ser, *el* per al. (Per a 8 anys amb uns quants coneixements culturals.)

Françoise Samuel-Lajeunesse

VALERI, M. Eulàlia, *Mites i somnis*, il. Irene Bordoy, La Magrana, Barcelona 1986 (Col. L'esperver poesia.)

Com en els altres dos volums de la mateixa col·lecció, se'ns presenta una nova antologia de poemes catalans, adreçada als nois, aquesta vegada de poesies i cançons, que parlen de fades i estels, vaixells i pirates, gegants i dracs, nens, ocells... i conviden a perdre's pels camins dels somnis.

Carles Riba, Espriu, Brossa, Carner, J.M. Serrat, M. Mercè Marçal, Desclot... i molts d'altres deambulen per les pàgines del llibre, fruit d'una acurada tria,

La col·lecció ofereix a pares i mestres una immillorable eina per iniciar els nens en la lectura plaent de la poesia. La presentació és atractiva i la il·lustració delicada i abundosa, en blanc i negre. Està també molt encertada la idea d'afegir, al final dels llibres, una breu biografia dels autors citats, a cura del poeta Anton Carrera. (A partir d'onze anys.)

Anna Gasol

VALERI, M. Eulàlia, *El petit avet*, il. M. Brucart, La Galera, Barcelona 1986 (Col. La Sirena).

Al petit avet no li agraden les seves agulles i demana fulles d'or; l'endemà ja les té, però les hi roben. Aleshores demana successivament fulles de vidre, fulles verdes... però el vent les trenca o les cabres se les hi mengen. És amb goig que tornarà a voler les seves punxes. un conte molt entenedor, almenys pel que fa al text; per la il·lustració dubto que els nens puguin reconèixer un avet en la primera i l'última plana. Llàstima! La lletra és manuscrita; conte molt apropiat per als primers lectors. (7 anys.)

F. S. Lajeunesse

CIGRONS CUITS A LES SABATES

He començat a llegir la *Petita Història de Josep Tarradellas*, d'Albert Arbó i Pilarín Bayés (Editorial Mediterrània, S.A.), que el «Diari de Barcelona» anirà publicant cada setmana en el suplement dominical, en els fulls adreçats als infants.

Em sembla una magnífica idea aquesta de donar a conèixer, sobretot als menuts, la vida de les persones que han tingut un pes determinant en la configuració de la nostra societat i les pàgines d'un diari són una bona plataforma de divulgació d'aquestes biografies.

Però hi ha un fragment de la presentació que m'amoïna una mica perquè em sembla que respon a un tòpic molt estès quan es parla dels polítics i que no s'acostuma a utilitzar gaire quan es fa referència a d'altres professions. A més a més, al meu entendre, els fa un mal servei.

El text comença així: «Josep Tarradellas passarà a la història de Catalunya com el polític que va aconseguir, amb la seva fermesa i sacrifici personal, enllaçar dues etapes transcendents del segle XX...»

El fragment que suscita aquest broc és aquest «sacrifici personal». Es destaca massa sovint que els polítics fan les coses per «sacrifici» i no em sembla bo donar aquesta imatge, especialment perquè estic convençuda que no respon a la realitat.

Qualsevol persona que fa una opció sacrifica alguna cosa i, generalment, la cosa sacrificada té menys interès que la satisfacció obtinguda per l'opció feta. I és bo que sigui així perquè si les coses les fem impulsats més pel sacrifici que per les satisfaccions que en puguem treure, satisfaccions de caire molt divers, malament rai.

I en la nostra feina encara més. No coneixeu algun mestre que contínuament verbalitza el seu sacrifici? Acostuma a avorrit el personal i quan un mestre és massa sacrificat i esdevé avorrit, més val que plegui.

Però hi ha gent que es deixa enlluernar amb això del «sacrifici». Admiren, per exemple, aquella mena de polítics que diuen estar disposats a sacrificar-se per acceptar un càrrec important. Ningú no accepta, per sacrifici, ser taquillera de metro, que és una feina que a mi em costaria molt de fer amb bon humor i simpatia.

Més aviat penso que hem de presentar els polítics com gent feliç, que tenen problemes i satisfaccions en l'exercici de la seva professió, com tothom, però que els agrada la seva feina i que per això la volen fer ben feta. Els sacrificats acostumen a passar factura un moment o altre.

I qui vulgui patir que es posi cigrons a les sabates, tot i que jo els aconsello que siguin cuits. També són cigrons, però empenyen menys.

Mireia Puig

editorial cruïlla

Distribuïdor exclusiu: CESMA, S.A.
T. 383 10 11 Badalona

El Vaixell de Vapor

C

**Unes boniques narracions
per a les àrees de llengua
i experiències.**

Sèrie blanca

Per als que comencen a llegir.
Contes d'iniciació a la lectura.

Sèrie blava

Per als que tenen 7 anys.
Històries molt boniques que els
agradaran.

Sèrie taronja

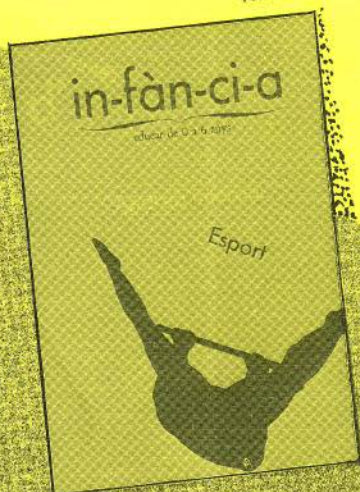
Per als que tenen 9 anys.
Els faran trobar el gust per la
lectura.

Sèrie vermella

Per als que tenen 12 anys.
Llibres i personatges seran els
seus amics.

temes d'in-fàn-ci-a

educar de 0 a 6 anys

Temes d'Infància, és una iniciativa conjunta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, i la Diputació de Barcelona.

Publicació de
l'Associació de Mestres
«Rosa Sensat»

Corsega, 271 pral

Diputació de Barcelona